

ESPERO

INTERNACIA REVUO DE LA KULTURA UNU-
 IĜO DE POPOLOJ — OFICIALA ORGANO DE LA
 KLERIGA LIGO „VJESTNIK ZNANIA”
 REDAKTORE — ELDONANTO V. V. BITNER.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА
 НА ЕЖЕМѢСЯЧНЫЙ ЖУРНАЛЪ
 „Espero“.

Въ годъ съ пересылкою. . . 4 р. — к.
 ” ” за границу . . . 10 фран.
 ” ” безъ пересылки. . . 3 р. 50 к.
 1/4 года съ пересылкой. . . 1 „ — ”

Допускается разсрочка: Подписчики „Вѣсти Знания“ получаютъ „Espero“ (на обыкновенной бумагѣ) бесплатно. (совмѣстная подписка см. обложку „В. Зн.“) Редакція „Вѣстника Знания“ Невск. пр. д. № 147.

LA ABONPAGO
 DE ĈIUMONATA ĴURNALO
 „Espero“.

Por la jaro kun transsendo . 4 r.
 ” ” ” en eksterlando . 10 fran
 ” ” ” sen transsendo . 3 r. 50
 1/4 da jaro kun transsendo . 1 „ —

La abonantoj de „Vjestnik Znanias“ ricevas „Espero“ senpage (sur ordinaro papero). La redakcio „Vjestnik Znanias“: St.-Peterburgo, Nevskij pr d. № 147.

Прощайте эсперантисты, — да здравствуетъ эсперанто!

Грустно бываетъ видѣть человѣка, которому послѣ цѣлаго ряда безплодныхъ усилій приходится сознаваться въ своей несостоятельности, въ своей ошибкѣ. Еще печальнѣе, однако, положение того, кто сознаетъ жизненность самого дѣла, его величье, громадное общественное, даже общечеловѣческое значеніе и принужденъ отказаться отъ работы на этомъ поприщѣ потому только, что оно попало въ руки самозванцевъ, способныхъ погубить лишь самую идею, а не двинуть ее впередъ.

Въ этомъ положеніи пришлось очутиться мнѣ послѣ того, какъ вдохновившись идеей здороваго эсперантизма, я задумалъ издавать „Espero“, какъ органъ того идейнаго эсперантизма, которому должны служить всѣ друзья человѣчества, на какихъ бы языкахъ они ни говорили, знали бы они эсперанто или нѣтъ, ибо всѣ люди, одушевленные идеею служенія братскому единенію человѣчества на началахъ мирнаго совершенствованія, являются поборниками эсперантизма.

Adiaŭ esperantistoj, — vivu Esperanto!

Malgaje estas vidi homon, kiu post granda vico de senfruktaj penoj devas konfesi sian senpovecon, sian eraron. Ankoraŭ pli malgaja estas, tamen, stato de tiu, kiu konfesas la viveblecon de la mem afero, ĝian majeston, grandegan socialan, eĉ komunehoman signifon kaj estas devigita rifuzi de laboro sur tiu ĉi areno nur tial, ke ĝi okazis en manoj de uzurpuloj, kapablaj pereigi nur la mem ideon, sed ne movigi ĝin antaŭen.

En tiu ĉi stato akazis mi post kiam, inspiriginte de l'ideo de sana esperantismo, mi ekintencis eldonadi „Esperon“, kiel organon de tiu idea esperantismo, al kiu devas servi ĉiuj amikoj de la homaro, kiajn ajn lingvojn ili parolus, egale ĉu sciis ili Esperanton aŭ ne, ĉar ĉiuj homoj, inspiritaj de l'ideo de servado al la frata unuigo de l'homaro sur fundamentoj de pacaj perfektigado, estas batalantoj pro la esperantismo.

Tiun ĉi ideon mi en diversaj manieroj penadis inspri en gvidantaj artikoloj kaj personaj interparoladoj al tiuj esperantistoj, kiuj tiel sin nomas tial,

Эту идею я на разные лады старался втиснуть въ передовыхъ статьяxъ и личныхъ разговорахъ тѣмъ эсперантистамъ, которые такъ себя называютъ потому, что они съ грѣхомъ пополамъ ануютъ языкъ эсперанто. Но на мои призывы „эсперантскій миръ“ не откликнулся вовсе¹⁾; впрочемъ, два петербургскихъ эсперантскихъ „общества“, въ особенности общество „Эсперо“ въ лицѣ наиболѣе видныхъ своихъ членовъ, выражая сочувствіе моимъ стремленіямъ, согласились участвовать въ редакціонномъ комитетѣ.

Но все это, конечно, были одни лишь хорошія намѣренія, за которыми не было серьезнаго сознанія ни важности самого дѣла, ни обязательности исполненія обѣщаній. Впрочемъ, прежде чѣмъ мнѣ удалось добиться даже и этого платоническаго обѣщанія, прошло много времени, въ теченіе котораго я перенесъ не мало огорченій, не разъ кааялся, что далъ себя уворонить издавать журналъ „Esperо“. Читателямъ уже извѣстно, что изъ-за мелкихъ интригъ, которыя тотчасъ же обнаружались на развалинахъ „Ruslanda Esperantisto“, № 1 журнала „Esperо“ могъ выйти только со вторымъ номеромъ „В. Зн.“. Первые, однако, шаги молодого журнала, который заставлялъ еще меня вѣрять и влагать въ него свою энергію, не указывали на приближеніе кризиса, и только по мѣрѣ выпуска дальнѣйшихъ номеровъ стало выясняться, что работать никто не хочетъ.

Грустнѣе всего, однако, было полное равнодушіе общества „Эсперо“ къ тѣмъ идеямъ, которыя мною пропагандировались въ направленіи единственно возможномъ для всякаго поборника демократическихъ идеаловъ, которымъ служить истинный эсперантизмъ. Въ обществѣ же „Эсперо“ до сихъ поръ царствовало теченіе, такъ сказать, исключительно лингвистическое, чуждое всякой идейности и связанной съ нею просвѣтительной работы. Мало того, со вре-

¹⁾ Исключеніемъ являлась редакція „Pola Esperantisto“, выражавшая готовность принять участіе въ журналѣ „Esperо“. Я, конечно, не могу считать за выраженія сочувствія тѣ многочисленные хвалебные отзывы, которыми почтита № 1 „Esperо“ почти вся эсперантская печать: эти отзывы, свидѣтельствуя о „неизбалованности“ эсперантистовъ, касались не идей, которымъ хотѣлъ служить „Esperо“, а главнымъ образомъ технической стороны, такъ какъ послѣдующія передовыя статьи уже обходились молчаніемъ,—по крайней мѣрѣ, мнѣ не пришлось узнать противнаго.

ke ili iomete scias la lingvon Esperanto. Sed al miaj alvokoj la „mondo esperantista“ ne revokiĝis tute 1); cetere, du peterburgaj esperantaj „Societoj“, aparte la Societo „Esperо“ en persono de la plej gravaj siaj membroj, esprimante konsenton al miaj intencoj, konsentis partopreni en la redakcia komitato.

Sed ĉio tio ĉi, certe, estis sole bonaj intencoj, post kiuj ne estis serioza konscio de l'graveco de la mem afero kaj de l'devigeo de plenumo de la promesoj. Cetere, antaŭ ol al mi prosperis atingi eĉ tiun ĉi platonikan promeson. pasis longa tempo, dum kiu mi suferis ne malmultajn ĉagrenojn, ne unufoje pentis, ke permesis, ke oni konvinku min eldonadi la revuon „Esperо“. La legantoj jam scias, ke pro malgrandaj intrigoj, kiuj tuj montriĝis sur rompaĵoj de „Ruslanda Esperantisto“ la № 1 de l'revuо „Esperо“ povis eliri nur kun la dua numero de „V. Zn“. La unuaj, tamen, paŝoj de la juna revuo, kiu devigadis ankoraŭ min kredi kaj meti en ĝin mian energion, ne montradis la proksimiĝon de l'krizo, kaj nur kune kun la eldono de la pluaj numeroj klariĝis, ke labori neniu volas. Plej malgaja, tamen, estis la plena indiferenteco de la societo „Esperо“ al tiuj ideoj, kiuj estis propagandataj de mi en direkto sole ebla por ĉiu batalanto pro demokratiaj idealoj, al kiuj servas la vera esperantismo. En la societo do „Esperо“, ĝis nun reĝis la fluado, ni tiel diru, ekskluzive lingvista, fremda al ia ajn ideo co kaj kunligita kun ĝi kleriga laboro. Eĉ pli, de la tempo de eldonado de „Esperо“ kelkaj „institutoj“ kaj organizacioj komencis ricevidi en granda kvanto denuncaĵojn pri „Vjestnik Znanja“. Malmulte inteligentaj, ne konsciantaj siajn agojn personoj venadis al estraro kaj montradis trairentajn tra forno de cenzuro (Kom por presaferoj) artikolojn, esprimante dubon pri ilia „bonfideco“. La afero atingis tion, ke oni elskribadis adresojn de abonantoj, sin interesantaj pri direkto de „maldekstraj“ partioj, kaj komunikadis „kien decas“. Kaj stranga afero, en neniu

1) Esepto estis la redakcio de „Pola Esperantisto“, espriminta deziron partopreni en la revuo „Esperо“. Mi, certe, ne povas akcepti kiel esprimojn de konsento tiujn multenombrajn laŭdajn recenzojn, per kiuj honorigis la № 1 de „Esperо“ preskad la tuta эсперантиста gazetaro: tiuj ĉi recenzoj, atestante pri „neeldorloteco“ de эсперантиstoj, konceris ne ideojn, al kiuj deziris servi la „Esperо“, sed precipe la teknikajn flankon, ĉar la sekvantaj gvidartikoloj estis jam preterlasataj silente,—almenaŭ al mi ne okazis sciigi kontraŭon.

мени издания „Espero“ некоторые учреждения и организации стали заваливаться донами на „Вестник Знания“. Мало интеллигентных, не сознающих своих поступков лица являлись к власти и мущимь и показывали прошедшия сквозь горнило цензуры (Ком. по дѣл. печати) статьи, выражая сомнѣнія въ ихъ „благонадежности“. Дошло до того, что выписывались адреса подписчиковъ, интересовавшихся направлениемъ лѣвыхъ партій, и сообщались „куда слѣдуетъ“. И странное дѣло, никому въ „Обществѣ“ не приходило въ голову вопросъ о степени соответствія такихъ дѣйствій съ достоинствомъ члена общества, проповѣдывающаго „братство“ и пр. Не подумайте, читатели, чтобы эти дѣйствія являлись тайною для многихъ, — напротивъ, въ дѣйствіе полной атрофій чувства нравственности лицъ, совершавшихъ такіе поступки, о нихъ говорилось во всеуслышаніе...

Легко себѣ представить, что эти обстоятельства не могли не охладить пыла, съ которымъ я отдался въ первое время идеѣ издания „Espero“. Но неудовольствие должно было нарастать и въ дѣйствіе сознанія бесплодности всей этой работы, не находившей отклика въ душѣ тѣхъ лицъ, которая официально исповѣдывали идеи эсперантизма, въ дѣйствительности же боялись духовной его стороны и прилагали усилія къ суженію идеи до простой пропаганды языка эсперанто.

Что можно было сдѣлать съ такими сотрудниками? Если же прибавить, что и ихъ то было очень немного, то легко будетъ понять, насколько несостоятельна была мысль созданія серьезнаго эсперантскаго органа въ расчетъ на наличныя силы петербургскихъ эсперантистовъ.

Прощаясь теперь съ вами, господа члены общества „Espero“, оказавшіе честь сдѣлать „Espero“ своимъ органомъ и ни въ чемъ не проявившіе на страницахъ журнала жизни своего общества, я не могу удержаться отъ горькаго упрека. Когда много лѣтъ тому назадъ я впервые прочелъ только что выпущенную тогда первую брошюру д-ра Эсперанто относительно этого чуднаго языка и ознакомился съ „Aldono al la dua libro de lingvo internacia“, то я сдѣлался горячимъ поклонникомъ эсперанто. Съ тѣхъ поръ идея эсперантизма становилась въ моихъ глазахъ все шире и шире, и идеалы его казались мнѣ заслуживающими серьезной пропаганды. Но при первомъ столкновѣніи съ предполагаемыми ихъ носителями я убѣдился, что этихъ идеа-

капон en la „Societo“ venis demando pri grado de konformeco de tiaj agoj kun indeco de membro de la Societo, predikanta „fratecon“ k. cet. Ne pensu, legantoj, ke tiuj ĉi agoj sekreto por multaj.—kontraŭe, pro plena atrofio de la sento de moraleco de personoj, kiuj faradis tiajn agojn, pri ili oni parolis tute malkaŝe...

Facile estas kompreni, ke tiuj ĉi cirkonstancoj ne povis ne malvarmigi entuziasmon, kun kiu mi aldoniĝis en la unua tempo al la ideo de eldonado de „Espero“. Sed, malplezure devis kreski ankaŭ la konscio de senfrukteco de la tuta tiu ĉi laboro, kiu ne trovite resonon en la animo de tiuj personoj, kiuj oficiale konfesadis la ideojn de l' esperantismo, en la efektiveco do timis la spiritan ĝian flankon kaj penadis malvastigi la ideon ĝis simpla propagando de la lingvo Esperanto.

Kion oni povis fari kun tiaj kunlaborantoj? Se do mi aldonos, ke eĉ ili estis tre malmultaj, tiam facile estos kompreni, kion senforta estis la ideo de kreo de serioza esperanta organo en espero je kontantaj fortoj de peterburgaj esperantistoj.

Dirante nun adiaŭ al vi, sinjoroj membroj de la societo „Espero“, farintaj honoron fari „Esperon“ sia organo kaj en nenio montrintaj sur la paĝoj de l'revuo vivon de via Societo, mi ne povas min deteni de maldolĉa riproĉo. Kiam antaŭ multaj jaroj mi la unuan fojon legis la ĝus eldonitan tiam unuan broŝuron de d-ro Esperanto pri tiu ĉi belega lingvo kaj konatiĝis kun la „Aldono al la dua libro de lingvo internacia“, mi fariĝis varmega adoranto de Esperanto. De tiu tempo la ideo de l'esperantismo fariĝadis en miaj okuloj ĉiam pli kaj pli vasta, kaj ĝiaj idealoj ŝajnis al ni meritantaj seriozan propagandon. Sed en la unua renkonto kun supozatoj portantoj de ili mi konvinkiĝis, ke tiuj ĉi idealoj en konvinkiĝis. ke tiuj ĉi idealoj en ankoraŭ ne ekzistas. La espero do eksciti en ili intereson al la supra celo de l' esperantismo baldaŭ okazis tute senfonda. De la konatiĝo kun celoj de societo „Espero“ miaj idealoj de esperantismo ne sole ne plivastiĝis, sed mi komprenis, ke ni iras en diversajn flankojn kaj neniam renkontos. Mi kiel estis kun mia varmega kredo en kulturalan mision de Esperanto, tiel kun ĝi restis. Sed la fakto de neceseco de ĉesigo de „Espero“ pro foresto de ideoj, sufiĉe kleraj esperantistoj, bone sciantaj la lingvon kaj dezirantaj labori—estas, laŭ mia opinio, forta ekbato por la ideo de l'esperantismo en Rusujo.

De nun mi rifuzas de ideo de eldonado de perioda organo en Esperanto. Mian do kunsenton al la mem ideo mi

ловъ въ нихъ еще не имѣется. Надежда же возбудить въ нихъ интересъ къ высшей цѣли эсперантизма скоро оказалась совершенно несостоятельною. Отъ анакетства со стремленіями общества „Эсперо“ мои идеалы эсперантизма не только не расширились, но я понялъ, что мы идемъ въ разныя стороны и никогда не сойдемся. Я какъ былъ со своей горячей вѣрою въ культурную миссію эсперанто, такъ съ нею и остался. Но фактъ необходимости прекращенія „Espero“ за отсутствіемъ кадра идейныхъ, достаточно образованныхъ эсперантистовъ, хорошо знающихъ языкъ и желающихъ работать — является, на мой взглядъ, тяжелымъ ударомъ для идеи эсперантизма въ Россіи.

Отнынѣ я отказываюсь отъ мысли издавать періодическій органъ на эсперанто. Свое же сочувствіе самой идеѣ я надѣюсь проявлять, издавая отъ времени до времени книги, могушія служить къ ознакомленію съ эсперанто.

Итакъ, прощайте эсперантисты, ничего не сдѣлавшіе для идеи эсперантизма, и да здравствуетъ эсперанто, какъ символъ единенія человѣчества на поприщѣ мирнаго движенія ко всеобщему благу!

В. Битнеръ.

esperas montradi, eldonante iafoje librojn, kiuj povos servi por konatigo kun Esperanto.

Tiel, adiaŭ, esperantistoj, nenion farintaj por la ideo de l' esperantismo, kaj vivu Esperanto, kiel simbolo de unuiĝo de l'homaro sur la areno de paca movado al ĝenerala feliĉo!

V. Bitner.

P. S. La legantoj de „Vjestnik Znanja“, kiuj ne aprobis la presadon de artikoloj en Esperanto, povas nun trankviligi, ĉar de la venonta jaro la „Reciproka helpado“ akiros sian kutiman eksteraron, kaj de la mem legantoj en granda grado defendos fari tiun ĉi fakon pli viva kaj interesa.

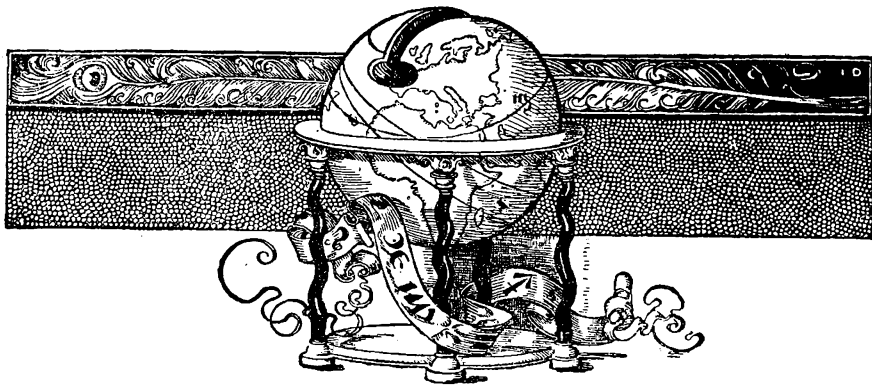
PS. Читатели „Вѣстника Знанія“ не одобрявшіе помѣщенія статей на эсперанто, могутъ теперь успокоиться, такъ какъ съ будущаго года „Взаимопомощь“ пріобрѣтетъ свой обычный видъ, и отъ самихъ читателей въ значительной степени будетъ зависѣть сдѣлать этотъ отдѣлъ болѣе жизненнымъ и интереснымъ.

Къ свѣдѣнію читателей, желающихъ принять участіе во „Взаимопомощи“

1) Имѣя въ виду, что число читателей „В. Зн.“ прогрессивно-возрастаетъ, а потому многимъ могутъ быть неизвѣстны какъ аргументы за и противъ того или иного рѣшенія вопроса, такъ и самые вопросы, — авторамъ писемъ, предназначенныхъ къ печати, рекомендуется давать резюме сказаннаго до него, послѣ чего новому читателю будетъ ясно, что именно вносить авторъ своего въ освѣщеніе вопроса.

2) Письма должны быть сжаты, безъ повтореній, живо изложены и писаться только на одной сторонѣ бумаги (на оборотѣ ничего не писать). Письма должны быть тщательно переписаны.

3) Желательно возбужденіе новыхъ вопросовъ. Обращаемъ вниманіе на отдѣлъ «Познаніе Россіи», къ участію въ которомъ приглашаются самые широкіе круги общества и лица разныхъ профессій: экономисты, историки, художники, археологи, естествоиспытатели, изслѣдователи народной жизни, общественные дѣятели, учителя, врачи, фотографы и т. д. и т. д.

Scienculo-lingvisto pri Esperanto.

En № 9 kaj 10—11 de „Espero“ estis presita granda artikolo de profesoro de la Peterburga Universitato I. Bodouin-de-Courtenay pri „Helpa lingvo internacia“. La aŭtoro de tiu ĉi artikolo estas bone konata en la mondo esperantista, intercetere, kiel unu el eksmembroj de la „Komisio konstanta“ (Commission permanente) ĉe la Komitato de la „Delegacio por akcepto de helpa lingvo internacia“. Ĉar pro granda amplekso de l'artikolo ĝi povis esti presita plene nur en la rusa teksto, ni konigos tie ĉi al niaj legantoj, kiuj ne posedas la rusan lingvon, la plej ĉefajn opiniojn kaj konkludojn de l'aŭtoro, tuŝantaj Esperanton.

Pri sia persona rilato al la demando pri lingvo internacia prof. B.-de-C. diras: „Mi estas nek esperantisto, nek adepto de ia alia helpa lingvo internacia. Neniun el tiuj ĉi lingvoj mi scias en sufiĉa grado por posedi ĝin libere.

Certe, mi komprenas la lingvon Esperanto, legas facile skribitajn en ĝi tekstojn kaj krom tio ĉi komprenas homojn, uzantajn ĝin kiel organon de parola interkomunikado. Mi komprenas ankaŭ en pli malpli granda grado kelkajn aliajn artajn lingvojn, certe, el la nombro de la plej facilaj. En ĉia okazo, mi estas nek fanatikulo, nek eĉ absoluta adepto de ia ajn arta lingvo interacia. Mi estas nur senpartia, kvankam, bedaŭrinde, nesufiĉe kompetenta, kritikanto“... Por konatigi kun Esperanto,—diras prof. B.-de-C.—„mi uzis 20—25 horojn, kaj post iaj 10 horoj mi povis ĝin tute libere legi kaj kompreni“.

Post mallonga skizo de la historio de la ideo de lingvo internacia kaj de ĝiaj enkorpiĝoj prof. B.-de-C. analizas versajn proponojn de solvo de la problemo de lingvo internacia. Unuj proponas por la rolo de lingvo internacia akcepton de ia el la plej disvastigitaj „vivaj“ lingvoj aŭ eĉ de kelkaj samtempaj (angla, franca, germana). Sed kontraŭ tiu ĉi propono oni devas mont-

ri: 1) la „neforigeblan internacian entvion kaj nacian fierecon“, 2) ekonomian konkuradon, 3) difektojn, de tiuj ĉi lingvoj (ilia prononco, strukturo, „esceptoj, malsimpla kaj malfacila ortografio, precipe en la lingvoj angla kaj franca; sufiĉe estas rememori pri tiel nomataj „homonimoj“, t. e. vortoj, egale sonantaj, sed diverssencaj kaj diverse skribataj,—prof. B.-de-C. por ekzemplo nomas kelkajn francajn, „homonimojn“:

1) ver, vert, vers, verre; 2) sang, sans: sens, sent, cent, 3) quand, quant; 4) chaud, chaud; 5) moi, mois; 6) foi, foie, fois; 7) comte conte, compte; 8) sou, soud, sous; 9) sur sūr; 10) mer mère, maire; 11) mètre, maître, k. sim... Oni povus, kompreneble, kontraŭdiri; ke tiuj ĉi „vivaj“ lingvoj devas esti akceptitaj kiel internaciaj nur sub kondiĉo de ilia plisimpligo. Sed tio ĉi estus ja sama reveno al arta lingvo internacia.

Tion ĉi lastan oni povas diri ankaŭ kontraŭ adeptoj de „revivigo“ de „malvivaj“ lingvoj (latina aŭ eĉ greka): ili estas tiel malfacilaj, malsimplaj, esceptplenaj k. t. s., ke ilia reformigo estus nepra kondiĉo de l'akcepto por la rolo de lingvo internacia. Sed tia reformigo egalas al kreo de arta lingvo. „Tiel,—konkludas la aŭtoro,—se ni efektive deziras havi lingvon tutmondan, lingvon internacian, lingvon facile akcepteblan de diversaj klasoj de popolo, t. e. ne sole de elektituloj de sorto kun granda provizo de libera tempo, sed ankaŭ de homoj de senĉesa laboro,—ni devas alkuri al principa postulo de lingvo „arta“, multe simpligita, fondita sur la konfeso de unuspecaj formalaj tipoj, sen iaj ajn „esceptoj“.

Prof. B.-de-C. kun malaprobo diras plu pri kutima rilato de la societo kaj de scienculoj-specialistoj al la demando pri lingvo internacia. Aparte mallaŭdinda estas la rilato de sciencistoj—Sciencistoj, ĝenerale, rilatas nun sufiĉe indiferente al la demando pri helppa lingvo internacia. La plej multa

adeptoj de tiu ĉi afero Ĝenerale, kaj ĉefe de la lingvo Esperanto private. en la sciencista mondo estas inter matematikistoj kaj naturalistoj, kredeblaj, tial ki naturalistoj estas la plej inklinaj, nemaj kompreni aplikatan scion kaj sciencan sintezon.

La malplej favoraj al tiu ĉi demando estas, ŝajne, tiuj sciencistoj-specialistoj kiujn ĝi devus interesi plej multe, nome lingvistoj. Parte ili opinias ĉiujn similajn provojn—enpenetro de fremduloj en farmatan de ili templon de lingvoscienco, parte do ili rigardas ĉian provon krei lingvan sintezon kiel absurdon. Al multaj sciencistoj kaj nes-ciencistoj malhelpas en tio ĉi ennaskita al ili konservatismo kaj timo de noveco. Ili nenion similan aŭdis de prapatroj kaj tial timas nedezirindajn rezultatojn. Laŭ mia opinio,—daŭrigas la profesoro,—ĉiuj pretendoj de lingvistoj al adreso de ne-lingvistoj, la tuta malsato, turnata de ili al artaj lingvoj pro tio, ke tiuj ĉi lingvoj estas kreitaĵo de pastroj, kuracistoj komercistoj, oficiroj k. sim., estas sur nenio fonditaj kaj, simple, ridindaj. Kie ajn ĝi estus ebla, sed ja en la regiono de eltrovoj kaj elpensadoj divido de homoj en „siajn“ aŭ specialistoj kaj en dilettantuloj povas esti pravigita nek logike, nek historie. Jafoje homo, ŝajne, tute ne preparinta sin, povas intuitive akiri kreantan ideon kaj restigi post si multajn, kiuj pasigis tutajn jarojn en la plej bonfida kaj profunda ellernado de donita problemo.

Lingvistoj staras ĝis nun preskaŭ ekskluzive sur rigardpunkto, konfesanta sole senperan popolan kreadon. Ili respektegas romantikajn legendojn pri senerareco aŭ nepekebleco de eksterkonsciaj kaj elementaj procesoj... Tiu ĉi romantika antaŭklino antaŭ senerareco aŭ nepekebleco de kolektiva instinkto estas jam forigita el aliaj regionoj de spirite-socialaj aŭ psiho-socialaj sciencoj. Ĝi estas forigita el la regiono de rajto, kie kutima rajto kaj inspiro de estraro anstataŭigas per skribita leĝo kaj konstitucio. Ĝi estas forigita el la regiono de edukado, el la regiono de pedagogio; ĝi estas forigita el la regiono de arto, el la regiono de poezio kaj literaturo. Ĝi estas forigita el la regiono de l'teorio penso, kie lokon de legendoj kaj de amasa scio, formita dank' al „elementa“ kreado, okupas la individua individue-kolektiva scienco.

Nun venis vico de lingvo, kiu pli longe ol ĉiuj ceteraj socialaj fenomenoj estas traktata kiel io netuŝebla kaj libera de enmiksiĝo de la flanko de l'konscio. Se lingvo estas nek dio, nek sendependa de homo „organismo“, se ĝi simple estas psiho-sociala ilo, se ne homo ekzistas por lingvo, sed lingvo-

por homo, se homo havas ne sole rajton, sed eĉ devon pliperfektigadi ĉiujn siajn ilojn, tiam, videble estas, ke al tiu ĉi pliperfektigo devas esti submetita ankaŭ tiom grava kaj neevitebla ilo, kia estas nome lingvo...“ Tiuj ĉi konsideroj konsekvence kondukas al penso, ke lingvo internacia artefarita tute ne estas ia neeblaĵo, utopio. sed ke, kontraŭe, la marŝado de l'homa progreso devas kun logika neceseco veni al kreo de tia lingvo, kiu estas ne sole ebla, sed eĉ tute necesa venko de la homa genio.

Por kreo de internacia lingvo oni povas akcepti, laŭ prof. B. de-C. du diversajn principojn: 1) principon de kreo a priori, t. e. elpensado de novaj signifoj de penso, tute memstare de l'ekzistantaj lingvoj; tiamaniere oni ricevas logike regulajn, sed por la vivo netaŭgajn „lingvojn“ aŭ pli precize sistemojn de parolaj simboloj; multaj aŭtoroj de projektoj de lingvoj internaciaj ĝis la XIX jaro kaj eĉ poste elradis el tiu ĉi principo, foriginda en praktika rilato;—2) principon de kreo a posteriori, t. e. kreo de lingvo internacia sur la fundamento de materialo, liverata de ekzistantaj lingvoj, tia lingvo internacia estas vera sintezo de „vivaj“, „naturaj“ lingvoj, kaj ĝi estas la plej bona solvo de la problemo. Tiun ĉi lastan principon, „esprimitan en formulo, ke lingvon internacian oni ne devas elpensi, sed sufiĉe estas ĝin eltrovi, t. e. eligi el ekzistantaj lingvoj“, sekvis d-ro Zamenhof, kreante Esperanton, kiu—diras prof. B.-de-C., „estas ne pli malpli detala ellaborita projekto de lingvo, sed lingvo finita kaj preta por ĉiufanka uzado“.

Esplorante provojn de lingvo internacia artefarita de l'rigardpunkto 1) de celoj, por kiuj ili aperas, 2) de ilia rilato al tradiciaj lingvoj, prof. B.-de-C. notas la universalan, vere internacian katekteron de lingvo Internacia. „Artaj lingvoj,—parolas li,—en la plej vasta senco de tiu ĉi vorto povas aperi por diversaj celoj. Kelkaj el ili estas rimedo de interkomunikado de certaj societoj aŭ de grupoj homaj, apartigantaj sin de la cetera homaro. Homoj, uzantaj tiajn lingvojn, penas teni ilin en sekreto kaj elmontras konon de ili nur antaŭ partoprenantoj de tiu sama apartigita societo. Tia rilato estas tute fremda al tiuj „artaj lingvoj“, pri kiuj tie ĉi precipe estas parolate...“ Esperanto estas lingvo de la tuta homaro, de la tuta mondo.

Sed ĝi ne estas lingvo tutmonda! Granda eraro de multaj projektoj de lingvo internacia konsistis en tio, ke iliaj aŭtoroj (kiel ekzemple la aŭtoro de Volapük) pretendis „altrudi sian lin-

gvon, kiel lingvon patran, al la tuta homaro, kun forigo de ĉiuj ekzistantaj lingvoj". Tiuj lingvoj deziris ludi rolon de lingvo tutmonda, dum sole vera kaj ebela celo devas esti helpa internacia lingvo. Kaj nome tion ĉi celas Esperanto: ĝi tute ne volas konkuri kun lingvoj naciaj,—ne! ĝi ekzistas kaj ekzistas apude kaj samtempe kun ili, pleningante nur tiun mankon, kiu ekzistas en internaciaj rilatoj pro multlingveco.

Kun granda klareco kaj precizeco la aŭtoro de l'notata artikolo montras la nedisputeblan superecon de la lingvo Esperanto super „naturaj“ lingvoj en rilato de reguleco kaj klareco de konstruo“; li parolas pri ĝia ortografia, etimologia kaj sintaksa simpleco, pri ĝia „senescepteco“ k. t. p. kaj bonege rebatas ĉiuj riproĉojn, kiujn ofte oni adresas al Esperanto. Intercetere, tre grava kaj interesa estas opinio de l'aŭtoro — lingvisto, kiun li esprimas, konkludante sian analizon de Esperanto: „senigita de ia ajn fundamento estas la timo, ke artefarita lingvo internacia disfalis ed dialektojn, simile al tio, kiel iam disfalis la popola latinaĵo. Helpa internacia lingvo estas akceptata ne de la tutaj popoloj kaj gentoj, sed nur de apartaj personoj inter la tuta homaro. Portopreneco de tiuj ĉi personoj al diversaj gentoj kaj popoloj surmetos, certe, apartan sigelon sur manieron de l'akcepto de ili de la lingvo internacia, sed de tio ĉi ĝis disfalo en dialektojn estas ankoraŭ sufiĉe

malproksime“. Artefarita lingvo ĉiam devas resti sub konstanta kontrolo de konscio. Ĝia evolucio estas libera de „elementaj fortoj“, kiuj kondukis naturajn, „elemente-kreatajn“ lingvojn al disfalo...

Kiaj do praktikaj rezultatoj aperos kun venko de la lingvo internacia en sociala kaj internacia vivo? Ili estas gravegaj, tiom gravegaj kaj okulvideblaj, ke ĉiu povas ŝati ilin kaj deziri. „Sur la unuan planon oni devas meti utilecon de la „artefarita“ lingvo por spirita disvolviĝado de homoj, uzantaj tiun ĉi ilon de l'internacia interkomunikado... Poste en la regiono de l'etiko la akcepto de „arta“ komunehoma lingvo helpadus al plimalgrandigo de l'akreco de internaciaj kaj interregnaj konfliktoj kaj plifortikigadus toleremcon de konvinkoj kaj diversaj celadoj...

Helpa lingvo internacia helpas solvadi konfliktojn inter homoj, plifaciligas interkomunikadon kaj ĉiaspecan interŝanĝon, plirapidigas iradon de la vivo sociala.

Nur tiam fariĝos ebla la efektiva rajtegalco de popoloj kaj nacioj, t. e. de homoj. kiuj dank' al sia deveno aŭ libera elekto estas submetataj sub ideon de diversaj gentoj aŭ nacioj.

Nur ĉe la ekzistado de l'tutmonda lingva organo povas aperi vera tutmonda literaturo. Kiu scias, ĉu post kelka tempo en universitatoj de diversaj landoj kaj regnoj ne estos fonditaj katedroj de la lingvo internacia kaj poste ankoraŭ de l'internacia literaturo“.

(p. 478).

vizaĝo de la morto, kiu ĉion detruas kaj egaligas. Ja kion signifas la „superhomo“ sen indvida ekzistado, kiu estas lia kondiĉo? „La plenumado de la volo de la Sendinta nin“ (Tolstoj) ankoraŭ nin kontentigi ne povas, ĉar kia estas senco de tiu ĉi volo? Nia saĝo ne povas kontentigi per tiu respondo al demando, kiu naskas novan demandon.

Tiel, ni havas nenian absolutan, „substancian“ solvon de tiu ĉi „malbenita demando“.

Sed homo estas alligita al vivo, eĉ se li opinias ĝin sensenaĵo.

Li volas spiri, sin movi, senti, ĝui, li volas vivi. Al li estas agrable,—ĉar li havas nervojn,—ĝuadi bonojn de la vivo. Kaj en la sekvo de ĉi tin aldoniteco al la vivo aperas jam io alia.

Vere, la vivo-en ĝo narala resum, povas

esti, ne havas valoron sed tamen la vivo estas bela kaj pro tiu ĉi, Beleco de la vivo la lasta estas ŝatinda por homo. Estas necese ĉiam distingi du flankojn de la plena ĝia tuteco—vivan ĝenerale, kaj vivon individan.

El diferenco de la privataĵo kaj ĝeneralaĵo elfluas privata, persona solvo de la demando pri senco de la vivo. Ĉiu homo estas indvidiĵo, persono, kaj tial ideoj kaj karaktero de ĉiu homo distingigas de karaktero kaj ideoj de la alia. Tial ĉiu homo povas por si solvi la demandon, kiel kaj por kio li devas vivi. Tion ĉi al li diros lia naturo, karaktero, inklinemoj. La solvo de senco de la vivo estas en ni mem.

Realisto.

Tradukis I. Ŝ—ra.

Взаимопомощь читателей.

Reciproka helpado de legantoj.

I. Отдѣлъ общій.

1. Fako ĝenerala.

По поводу образования просвѣтительнаго учреждения при Тобольскомъ Губернскомъ Музеѣ.

Мы не можемъ обойти молчаніемъ столь знаменательное явленіе на нашемъ пути — горизонтъ въ области вѣшкольнаго просвѣщенія какимъ явились лекціи при Тобольскомъ музеѣ. Эти лекціи, такъ недавно сравнительно появившіяся у насъ, нашли откликъ въ сердцахъ обывателей г. Тобольска, а въ особенности въ сердцахъ молодежи, всегда отзывчивой и ищущей пополненія умственнаго своего багажа. О томъ, что лекціи имѣютъ успѣхъ, говорятъ голыя цифры. Такъ въ періодъ отъ 10 февраля (день открытія чтеній лекцій) и до 4-го мая, т. е. въ продолженіи 3-хъ мѣсяцевъ было прочтено 10 лекцій на разныя темы при общемъ числѣ посѣтителей въ 2000 человекъ, въ среднемъ на каждую лекцію, по 200 человекъ. Лекціи въ хронологическомъ порядкѣ шли такъ:

1-я лекція прочитана г. Ершовымъ — «Внѣ школьное образованіе». 2-я г. Макаревскимъ — «Главные болѣзни животныхъ, угрожающія здоровью человека». 3-я г. Дингельштедомъ — «Основные понятія объ электричествѣ». 4-я г. Макаревскимъ — «Главные болѣзни животныхъ, угрожающія здоровью человека» (продолженіе). 5-я, 6-я г. Нелюбинымъ — «Холера». 7-я г. Ершовымъ — «Сознательные и безсознательные психическіе процессы». 8-я г. Дингельштедомъ — «Краткія свѣдѣнія о судьбахъ солнца, звѣздъ, луны и земли». 9-я г. Макаревскимъ — «Главные болѣзни животныхъ, угрожающія здоровью человека» (окончаніе) и г. Пигнатти — «Объяснительное чтеніе объ Углицкомъ колоколѣ». 10-я г. Покровскимъ — «Борьба съ лѣнью».

Изъ этого списка видно, что лекцій не носили систематическаго характера, а читались или благодаря практическимъ соображеніямъ, идущимъ рядомъ съ жизнью, на-

примѣръ лекція о „Холерѣ“ вызвана тѣмъ, что въ Тобольской губ. ожидается появленіе этой болѣзни; иныя же читались въ зависимости отъ наличности лекторскихъ силъ и т. д.

Понятно, что за такой короткій промежутокъ времени, мы не имѣли права требовать отъ лекцій чего-то строгого, систематическаго, тѣмъ болѣе, что организація еще не успѣла привлечь лекторовъ, освоиться съ самой публикой, съ ея запросами должна была претерпѣть массу чисто техническихъ неудобствъ и т. д.

Затѣмъ нельзя было въ такой короткій періодъ начать читать лекціи по какому-либо законченному предмету.

Принимая все это во вниманіе, мы, слушатели, должны быть благодарны лекціонному бюро и за тѣ знанія, которыя мы имѣли возможность приобрести; правда, не можемъ не сознаться, что многія лекціи проходятъ очень сухо, что языкъ у г.г. лекторовъ недостаточно популяренъ, что въ 1-е время лекцій выходили слишкомъ длинными и утомляли публику. Темы, взятая господами лекторами въ отдѣльности, не давали полнаго представленія о томъ или иномъ положеніи, часто впечатлѣніе отъ лекціи расплывалось. Но, да не смутятся этимъ г.г. лекторы. Мы вѣримъ, что въ будущемъ всѣ эти неровности изгладиатся.

Не можемъ не отмѣтить, что наиболѣе удачныя лекціи, мы думаемъ, принадлежать г.г. Дингельштедту, Нелюбину и Пигнатти. Первый, хотя и не такъ популярно читаетъ, но сами по себѣ темы лекцій имъ берутся жизненныя, интересныя и иллюстрируются различными приборами и картинами; а второй и третій читаютъ вполне популярнымъ языкомъ.

Въ будущемъ академическомъ году мы надѣемся видѣть уже лекціи стройными, систематическими и популярными. Не можемъ не пожелать, чтобы и объясненія музейскихъ коллекцій были расположены въ системѣ и ознакомленіе съ ними велось бы по каждому отдѣлу по возможности законченнѣе.

Насъ просятъ сообщить читателямъ результаты первыхъ опытовъ чтенія лекцій при Тобольскомъ музеѣ. Охотно исполняемъ просьбу, перепечатывая присланную намъ вырѣзку изъ «Сибирскаго Листка», № 55.

Редація.

Желаем же расти этому великому дѣлу, дѣлу народнаго образования внѣ школы. Плоды этого великаго дѣла очевидны и пусть они то и помогут вамъ, господа организаторы и лекторы, вести дальше начатую вами работу.

Еще не все погибло.

Недавно въ отдѣлѣ „Взаимопомощи“ была помѣщена статья „подписчика „Espero“ № 1825“, который выражаетъ, какъ онъ и самъ признается, чрезвычайно мрачный взглядъ на настоящее положеніе Россіи и ея будущее.

Относительно настоящаго состоянія русскаго общества я не могу, какъ и вышеупомянутый авторъ, сказать ничего, кромѣ того, что оно вонистину ужасно. И дѣйствительно, развѣ не ужасно слышать, какъ „интеллигентныя“ дѣвушки напиваются до безчувствія и продѣлываютъ въ этомъ состояніи то, отъ чего потомъ приходится краснѣть? Развѣ не ужасно слышать, какъ на улицахъ Петербурга продаютъ себя маленькія дѣвочки, какъ ежедневно происходитъ множество самоубійствъ?!. Развѣ все это не ужасно, товарищи?!

Но несмотря на все это я думаю, однако, что не слѣдуетъ приходить въ отчаяніе: какъ бы тамъ ни было, у насъ есть и настоящая интеллигенція, которая должна поставить себя цѣлью бороться со всякими эксцессами въ русскомъ обществѣ, стремиться къ его оздоровленію и возрожденію. Пусть у насъ мало этой настоящей интеллигенціи, но благородныя стремленія и небольшой группы людей увѣнчаются успѣхомъ, если только она будетъ бороться, будетъ вербовать подъ знамя свѣтлыхъ идеаловъ молодыя, нетронутыя души и стремиться возродить нравственность испорченныхъ.

И постепенно прогрессируя и улучшаясь съ поколѣніями, русское общество обратится тогда не въ собраніе алкоголиковъ и эротомановъ, а будетъ состоять изъ чистыхъ, энергичныхъ людей съ благородными взглядами и стремленіями!

И это дѣйствительно такъ будетъ, потому что лучшіе люди попрежнему борются и будутъ бороться, пока не наступитъ на землѣ царство истины, свѣта и справедливости!

Я свято вѣрю въ его наступленіе! Но вѣрите ли вы въ него, товарищи? Откликнитесь!

Одинъ за себя.

Переписка читателей.

Желаю переписываться съ иностранцами и русскими по различнымъ вопросамъ науки и жизни для выработки миросозерцанія, въ особенности, по естествознанію. Также желаю обмѣниваться иллюстр. открытками. Переписка можетъ вестись на языкахъ: е с п е-

Публика отозвалась на ваши начинанія, ведите же ее по этому вѣрному пути, пути образованія.

М. Н.—нѣ.

Ankorau ne ĉio pereis.

Autaŭnelonge en la fako „Reciproka helpado“ estis presita artikolo de „abonanto de „Espero“ № 1825 kiu esprimas, kiel li mem parosam ĉi stato tion, de kio poste oni devas rugigi? Ĉu ne terure estas atdi, kiel sur la stratoj de Peterburgo vendas sin malgrandaj knabinoj, kiel ĉiutage okazas multaj memmortigoj?!. Ĉu ĉio tio ĉi ne estas terura, kolegoj?!

Pri le nuna statode la rusa societo mi povas, kiel ankaŭ tiu aŭtoro, diri nenion, krom tio, —ke ĝi estas vere terura. Kaj efektive, ĉu ne terure estas atdi, kiel „inteligentaj“ fratulinaj drinkas ĝis senkoscio kaj faras en tiu ĉi stato tion, de kio poste oni devas rugigi? Ĉu ne terure estas atdi, kiel sur la stratoj de Peterburgo vendas sin malgrandaj knabinoj, kiel ĉiutage okazas multaj memmortigoj?!. Ĉu ĉio tio ĉi ne estas terura, kolegoj?!

Sed malgraŭ ĉio tio ĉi mi pensas, tamen, ke oni ne devas malesperigi: kiel ajn estas, ni havas ja veran inteligentularon, kiu devas preni por si celon—batali kontraŭ ĉiaj ekscesoĵ en la rusa societo, celadi al ĝia sanigo kaj renaskigo. Kvankam ĉe ni tre malmulte estas da tiu ĉi efektiva inteligentularo, sed noblaj celadoj eĉ de malgranda grupo da homoj atingos bilan sukceson, se nur ĝi batalos, varbos sub la stondardon de lumaj idealoj junaj, netusitajn animojn kaj celos renaskigi moralecon de malvirtigitaj kaj paŝo post paŝo progresante kaj plibonigante kun generacioj, la rusa societo transformiĝo tiam ne en aron de alkoholuloj kaj erotomanoj, sed konsistos el puraj, energiaj kaj saĝaj homoj kun noblaj opinioj kaj celadoj!

Kaj tio ĉi efektive tiel estos. ĉar la plej bonaj homoj same kiel ĝis nun batalas kaj batalos ĝis venos sur la tero regno de vero, lumo kaj justeco!

Mi sankte kredas ĝian venon! Sed ĉi kredes ĝin vi kolegoj? Revokigu!

U n u p r o s i .

Tradukis Ŝ—ra.

Interkorespondado de lagantoj.

Mi deziras korespondadi kun alilandanoj kaj rusoj pri diversaj demandoj de l'scienco kaj l'vivo, por ellaboro de mondkompereno, precipe, pri natursciencoj. Ankaŭ mi deziras korespondidi, per ilustr. poŝtkaroj en lingvoj: Esperanta rusa, franca, germana, latina. Adr.

ранто, русскомъ, французскомъ, нѣмецкомъ и латышскомъ. Адресъ: Россія, Лифляндія, ст. Лигатъ, (П. Р. ж. д.) въ Пальтемальскую усадьбу: „Вець-Жигуры“, Альфредъ Синоль.

— Г. Иркутскъ, 2-ой Восточно-Сибирскій военно-телеграфный батальонъ. Поручикъ Косыхъ жадеетъ переписываться на яз. вперанто.

— Жадеу переписываться иллюстр. открытками. I. Ивановъ, Полонше, Георгиевская ул., д. Федовой, № 26.

— Жадеу переписываться о „Новомъ Искусствѣ“, пессимизмѣ, половомъ вопросѣ и по друг. спорнымъ вопросамъ жизни. Адресъ: г. Саратовъ, Вольская ул., собств. д. № 89/91. Леониду Живописцеву.

— Жадеу обмѣниваться открытками своей работы, рисованными акварелью. Адр.: Лебедевъ, Тамб. губ., А. И. Волковой,

— Жадеу переписываться съ лицомъ, глѣчившимся въ Пятигорскѣ, по вопросамъ, касающимся жизни на этомъ курортѣ и условій лѣченія. Адр.: Мельчевская, Донской обл., В. А. Тукалеико.

— Жадеу переписываться съ товарищами читателями и читательницами „Вѣстника Знанія“ по различнымъ вопросамъ науки,

Rusujo. Liflando, st. Ligat (P. R. j. d.) en Palte:nalskaja usadja. „Vec—Ĝiguri“ Alfred Lipol.

Rusujo. g. Irkutsk. 2-oj Vostoĉno-Sibirskij voenno-telegrafnoj bataljon. Poruĉik Kosyĥ deziras korespondadi en lingvo esperanta.

Mi Deziras korespondadi per ulustritaj postkartoj. I. Ivanov. Rusujo, Pskov, Polonisĉe, Georgievskaja ul. dom Fedosovoj № 26.

Si petas la ge legantojn, ke ili sciigu al mi ĉiujn informojn, kiujn oni nur havas, pri nova kolonio, fondita de fama gvidanto de laborista partio en Unuigitaj Ŝtatoj, d-ro Pratterger. Pri tio ĉi estis iam presita artikolo aŭ nototo en anglaj gazetoj Dajly News aŭ Dajly Mail.

Afonantiono L. B.

La adres estas en la redakcio.

жизни и самообразования. Адр.: СПб., Невскій, д. 139, кв. 74, З. Н. Волжскому.

— Жадеу сыграть партію въ шашки по перепискѣ. Адр.: Ковно, Т. Вейнблату.

Воззванія.

— Одинъ изъ Петерб. подписчиковъ, принимавшій близкое участіе въ организационномъ бюро «О-ва В. Зн.», проситъ товарищей посодѣйствовать въ присканіи должности ему или его жевѣ въ Петербургѣ или въ провинціи. Оба быстро пишутъ на машинахъ, знаютъ хорошо каторское дѣло, стенографируютъ и обладаютъ отличными почерками. Желательнѣе было бы въ Петербургѣ: для окончанія образованія. Адресъ: Спб., Мал. Охта, Молчаливая ул., д. 14, комн. 10, И. В. Чернышевъ.

Дорогіе читатели!

Имѣю страстное желаніе учиться путемъ самообразованія, но не имѣю возможности вслѣдствіе крайней бѣдности; къ тому же еще состою на дѣйствительной службѣ, нестроевымъ, при управленіи Александрійскаго уѣзднаго воинскаго начальника, что лишаетъ меня возможности заработать известную копѣйку, которую можно было бы удѣлить на книги. Обращаюсь къ Вамъ, дорогіе читатели и читательницы, съ просьбой: не найдете ли возможнымъ помочь мнѣ въ приобрѣтеніи этой духовной пищи (журнала „Вѣстн. Знанія“), чѣмъ буду безконечно благодаренъ и всегда признателенъ. Адресъ: гор. Александрія, Канцелярія воинскаго начальника, солдатъ Л. Т. Фесенко.

— Я хочу учиться, но нахожусь въ ужасной бѣдности, а поэтому не могу не только поступить въ учебное заведеніе, но даже не имѣю на что купить учебники для самообразования. Помогите прискаты мнѣ службу,

гдѣ я могъ бы быть обеспеченнымъ въ кускѣ хлѣба и могъ бы посѣщать курсы, причеъ я не брезгую даже черной работой, лишь бы въ то же время получать и духовную пищу. До сихъ поръ занимался самообразованиемъ по учебникамъ городского училища до 4 класса, больше же всего читалъ „В. Знанія“, „Народный Учитель“ и „Журналъ для всѣхъ“. Почтовые расходы беру на себя. Адресъ: Почт. ст., Высоко-Литовскъ, Гродненскій губерніи. Половецкая волость, дер. Суходолы, Иванъ Шульжикъ.

— Товарищи! Жадеу получить мѣсто аптекарскаго ученика въ дипломированной аптекѣ. Согласенъ на выѣздъ. Всѣ почтовые расходы принимаю на себя. Адресъ: Вильно-Портовая, 13/6, г-ну Л. Сролову.

— Прошу товарищей-подписчиковъ сообщить мнѣ о счетоводныхъ курсахъ Ф. Г. Мюльберга въ Москвѣ (Б. Тверская, д. Амеличева), которыя будто бы, по окончаніи курса устраиваютъ на должность, въ чемъ даютъ при поступленіи письменное обязательство. Дѣйствительно ли это такъ? Адр.: Ст. Брянскъ Р. О. ж. д., А. И. Жеханову.

— Не возмется ли кто-нибудь изъ товарищей подписчиковъ г. Киѣ а ж е Одессы готовитъ меня съ 1 мая по 1 сент. 1909 г. на аттестатъ зрѣлости безвозмездно или за физическую работу. Адр.: Турбовъ, Кіевск. г., И. Клебану.

— Прошу товарищей-подписчиковъ сообщить подробныя свѣдѣнія относительно службъ телеграфистовъ на Сибирской ж. д., поч-

товые расходы беру на себя. Адресъ: Чучково, Ряз. губ., с. Пертово, Е. С. Коротаеву.

— Намѣреваясь въ январѣ будущаго года поступить на счетоводные курсы въ Петербургъ, прошу читателей журнала, живущихъ въ Петербургѣ, сообщить мнѣ, у кого изъ нихъ я могъ бы остановиться на время, или же устроиться на постоянное жительство. Адресъ: гор. Либава, уголъ Господской и Пастырянной ул., Якову Закке.

Обращаюсь съ горячей просьбой къ читателямъ „В. З.“ сообщить всѣ, какія найдутся у кого ибудь, свѣдѣнія о новой колоніи, основанной докторомъ Праггеромъ.

Ровно годъ назадъ, въ одинъ изъ осеннихъ мѣсяцевъ 1908 года, я прочла въ „Русскихъ Вѣдомостяхъ“ перепечатанную изъ англійскихъ газетъ статью, посвященную личности и предпріятію несомнѣнно незауряднаго человѣка, д-ра Праггера. По словамъ статьи, онъ былъ виднымъ руководителемъ рабочей партіи въ Соединенныхъ

Штатахъ. Эта дѣятельность убѣдила его, что путемъ парламентской борьбы совершенно невозможно измѣнить положеніе рабочихъ массъ. Праггеръ приобрѣлъ въ собственность островъ въблизи Америки—и основалъ тамъ государство, организованное на новыхъ началахъ. У меня вѣтерилась вырѣзка. Помню, тамъ сообщалось, что въ колонію принимаются лица.

Убѣдительно прошу лицъ, знающихъ что ибудь—сообщить эти свѣдѣнія въ „Вѣстникъ Знанія“. Крайне необходимо это знать, потому что группа лицъ серьезно мечтастъ о переселеніи туда и остановка только за недостаткомъ свѣдѣній.

Перепечатка была, кажется, изъ „Daily News“ или „Daily Mail“.

Если свѣдѣній о Праггерѣ ни у кого нѣтъ, быть можетъ мнѣ укажутъ, не существуетъ ли въ Лондонѣ или Нью-Йоркѣ какого либо бюро, гдѣ можно получить подобныя свѣдѣнія.

Подписчица „Вѣстника Знанія“.

Адресъ въ редакціи.

Л. Б.

О литературно-справочномъ бюро „С. В. З.“.

ТОВАРИЩИ! Въ число членовъ нашего союза входятъ, я думаю, немало начинающихъ литераторовъ, я разумѣю здѣсь не писателей-художниковъ, но скромныхъ работниковъ пера: переводчиковъ, компиляторовъ, популяризаторовъ и т. п.

Мы такіе же работники, ищущіе точки приложенія своихъ силъ, какъ и другіе. Но ее какъ разъ трудно найти, какъ трудно вообще найти работу. Мы терпимъ, по моему мнѣнію, часто неудачи потому, что не можемъ ориентироваться въ нашемъ дѣлѣ. Мы часто переводимъ, пишемъ то, въ чемъ вовсе не чувствуется потребности, въ то время, какъ много необходимаго для общества мы и не замѣчаемъ. Сколько цѣнныхъ книгъ остаются у насъ непереведенными, сколько цѣнныхъ вопросовъ не разработанными для широкой публики. Исходя изъ всѣхъ этихъ

соображеній, я пришелъ къ заключенію, что мы, начинающіе работники пера, образующіе уже своего рода фракцію въ „С. В. З.“, должны открыть новое учрежденіе Союза: литературно-справочное бюро „С. В. З.“, составленное изъ компететныхъ въ книжномъ дѣлѣ лицъ и имѣющее своимъ мѣстопробываніемъ крупнѣйшій издательскій центръ отечества—С. Петербургъ. Это бюро должно будетъ слѣдить за колебаніями книжнаго рынка, какъ русскаго, такъ и заграничнаго, за его потребностями, наводитъ справки, вести переговоры съ издательствами и т. п. Мы надѣемся, что товарищи, заинтересованные въ этомъ дѣлѣ, какъ и уважаемая редакція, постараются обсудить затронутый здѣсь мной вопросъ.

РЕАЛИСТЪ.

II. Отдѣлъ молодежи.

Тожѣ о женскомъ равноправіи.

Въ нѣсколькихъ книжкахъ нашего журнала за этотъ годъ были помѣщены замѣтки и статьи различныхъ товарищей-подписчиковъ по вопросу о женскомъ равноправіи. Считая себя совершенно неудовлетвореннымъ, какъ доводами авторовъ, такъ еще больше постановкой самаго вопроса, я позволяю себѣ дать спору нѣсколько иное направление, не настаивая, конечно, на абсолютной своей правотѣ, но желая только обмѣняться по этому вопросу возможно полнѣе мнѣніями съ заинтересованными подписчиками.

Я обращусь непосредственно къ постановкѣ вопроса, намѣтившейся въ статьяхъ товарищей.

Тов. изъ Литвы («В. Зн.» № 1) находитъ, что равноправіе женщинъ возможно въ конституціонномъ государствѣ. Въ Россіи до введенія всеобщаго обученія и повышенія «культурности и гуманности» (?) равноправіе «недопустимо»..., ибо въ настоящее время русская женщина не избавлена отъ «притязаній» какихъ-то бюрократиковъ...

Тов. Н. В. («В. Зн.» № 4) недовольно вопрошаетъ, неужели женщина должна терпѣливо ждать установленія конституціи? И что такое это «пологовое» образованіе? Нѣтъ, сердито заключаетъ тов. Н. В., говорить такъ, значитъ говорить абсурдъ... Бюрократиковъ нечего бояться, потому что равноправная женщина способна отстаивать свое достоинство. По его мнѣнію, «женщина обязана добиваться своихъ правъ» и т. д., а главнымъ образомъ потому, что «женское равноправіе допустимо всегда и вездѣ и отрицать это, значитъ не считать женщину за человека»...

Тов. М. А. («В. Зн.» № 4) возражаетъ тов. изъ Литвы съ другой стороны. Во-первыхъ, наша российская женщина совсѣмъ ужъ не такъ некультурна и поэтому, «пологовое» обученіе, хотя и желательное, но «очевидно», не рѣшаетъ вопроса. Затѣмъ, конституціонный строй не является единственнымъ условіемъ возможности женскаго равноправія, ибо вотъ въ нашей автономной Финляндіи оно существуетъ, а въ республиканской Франціи и демократической Англіи его нѣтъ. Его точка зрѣнія — слѣдующая: «дать раньше женщинъ равноправіе и

II. Fako de junularo.

Ankaŭ pri virina rajtegalco.

En kelkaj libroj de nia revuo por la nunjaro estis presitaj notoj kaj artikoloj de multaj kolegoj-abonantoj, dediĉitaj al la demando pri la virina rajtegalco.

Opiniante min tute nekontentigita, kiel pro argumentoj de la aŭtoroj tiel ankaŭ, kaj eĉ pli multe pro fundamento de la diskutado de la mem demando, mi permesos al mi doni al la disputo iom alian direkton, ne dirante, kompreneble, ke mi estas absolute prava, sed dizirante nur pri tiu ĉi demando intersangi kiel estas eble plej plene opiniojn kun interesantaj sin abonantoj.

Mi turnos min senpere al bazo de la demando, esprimiginta en la artikoloj de l'kolegoj.

La kolego el Litvujo („Vjestn. Zn.“ № 1) opinias, ke la virina rajtegalco estas ebla sole en konstitucia regno. En Ruslando ĝis enkonduko de la generala instruado kaj altigo de la „kulturoco kaj humaneco“ (?) la virina rajtegalco estas tute „nepermesebla“, ĉar en la nuna tempo rusa virino ne estas defendata de „pretendoj“ de iaj bjurokratoj...

Kolego N. V. („Vjestn. Zn.“ № 4) nekontente demandas: ĉu efektive la virino devas pacience atendi la venon de l'konstitucio? Kaj kion prezentas tiu ĉi generala klerigado? Ne, kolere konkludas kolego N. V., paroli tiel, — signifas paroli absurdon. Bjurokratojn oni ne devas, timi, ĉar rajtegala virino estos kapabla defendi sian indecon. Laŭ lia opinio, „la virino devas batali pro siaj rajtoj“ k. t. p. Kaj plej ĉefe tial ke „la virina rajtegalco estas permesbla ĉiam kaj ĉie, kaj malkonfesi tion ĉi, — signifas ne opinii, ke virino estas homo“.

Kolego M. A. („Vjestn. Znan.“ № 4) kontraŭdiras al la kolego el Litvujo de alia flanko. Unue, nia ruslanda virino tute ne estas tiel nekultura kaj tiel la generala klerigo, kvankam ĝi eĉ estas dezirinda, sed „okulvideble“ „ne solvas la demandon. Post tio, la konstitucia ordo ne estas sola kondiĉo de l'ebleco de la virina rajtegalco, ĉar jen en nia aŭtonoma Finnlando ĝi ekzistas, kaj en la respublika Francujo kaj demokratia Anglujo ĝi ne estas. Lia vidpunkto estas jena: „antaŭe oni donu rajtegalecon al virino kaj poste altiru sin al komuna laborado por konstruo de modele-konstitucia ordo.“ La abonanto I. L.—ov, okulvideble, havas do.

привлечь ее къ совместной работѣ по строительству образцово-конституціоннаго строя. Подписчикъ И. Л.—въ, очевидно, имѣетъ желаніе охватить вопросъ о равноправіи женщины шире, но ему удается только сказать то, что онъ думаетъ... Онъ говоритъ о иезуитизмѣ женщины, ожидающей жениха, замечаящей послѣдняго, потому что... потому что не находитъ примѣненія своихъ силъ. А въ этомъ, конечно, виноваты мужчины... «Освободите женщину отъ разныхъ ограниченій и рамокъ и... (подумали бы что?...) браки будутъ болѣе счастливыми... «Подписчикъ изъ Литвы» выдвинулъ, по его мнѣнію, невѣрную предпосылку, что моль, женщина все болѣе вынуждается быть матеріальною помощницей мужчины и поэтому равноправіе становится необходимымъ, ибо остаются нерешенными вопросы о дѣтяхъ, дѣвицахъ, вдовахъ и т. д. (почему не о холостякахъ?..) Кроме того, говоритъ, что равноправіе женщины вытекаетъ изъ все болѣе замѣтнаго участія ея въ трудовомъ процессѣ добыванія средствъ къ жизни, значить оскорблять женщину... Считаетъ, что равноправіе женщины возможно при полной демократизаціи общественной и политической жизни, онъ дорожитъ в. е.—таки тѣмъ «кое-что», которое можно сейчасъ сдѣлать, и предлагаетъ реформировать «вообще законъ, касающіеся семейной жизни» и т. п... На первый взглядъ, всѣ эти доводы могутъ показаться и сильными, и убѣдительными. Что ужъ совсѣмъ напрасно дѣлаетъ авторъ, это то, что пытается какъ будто бы убѣдить какихъ-то „матеріалистовъ“ въ томъ, что и съ ихъ точки зрѣнія равноправіе женщины—справедливо. О какихъ „матеріалистахъ“ идетъ рѣчь?.. Наконецъ, говоря отъ имени „матеріализма“ (хотя бы въ ковычкахъ), надо выяснитъ себѣ точно значеніе той или иной „матеріалистической“ точки зрѣнія. Вотъ фактъ. „Подписчикъ изъ Литвы“ характеризуется И. Л.—овымъ, какъ „матеріалистъ“, а въ дѣйствительности же онъ только „идеалистъ“ (разумѣется, тоже въ ковычкахъ) и вся бѣда его именно въ томъ, что онъ иначе мыслить не хочетъ. Я утверждаю, что всѣ три автора не сумѣли поставить вопроса о женскомъ равноправіи и поэтому не могли даже приблизиться къ реальному его разрѣшенію.

Подписчикъ И. Л.—овъ, исходя изъ совершенно несостоятельныхъ, на мой взглядъ, предпосылокъ, случайно провозглашаетъ вполне правильный принципъ. „Равенство половъ вотъ точка опоры при обсужденіи вопроса о равноправіи женщинъ“... Согласенъ, что раньше надо признать женщину по л и н о п р а в и о й, чтобы признать не статическое равноправіе, а дѣйствительное, динамическое. А для того, чтобы окончательно отрѣшиться отъ нароста безобразныхъ предрассудковъ и признать одинаковое развитие полноправности половъ или послѣднее — какой-то желательный идеалъ, но противорѣчащій историческому ходу вещей? Лично я полагаю, что наличность этого идеала обуславливается

ziron ĉirkaŭpreni la demandon pri la virina rajtegaleco pli vaste, sed al li prosperas nur diri tion, kion li pensas...

Li parolas pri jezuitismo de la virino, atendanta fianĉon, alloganta lin, ĉar... ĉar ŝi ne trovas kien almeti siajn fortojn. Kaj en tio ĉi, nature, kulpaj estas la viroj...

„Liberigo virinon de diversaj limoj kaj kadroj kaj... (kion vi povus supozi?) La edziĝo estos pli feliĉaj... „La abonanto el Litvuo“ montris, laŭ lia opinio, malveran antaŭtezon, ke, kvazaŭ ia virino ĉiam pli kaj pli estas devigata esti materiala helpantino de viro, kaj tial la virina rajtegaleco fariĝas necesa, ĉar restas ne solviĝaj la demandoj pri infanoj, fraŭlinoj, vidvinoj k. t. p. (Kial ne pri fraŭloj?) Krom tio, paroli ke rajtegaleco de virino elfluas el ĉiam pli kaj pli rimarkebla partopreno de ŝi en la labora proceso de l'akirado de rimedoj por vivo, signifas ofendi virinon... Opiniante, ke la virina rajtegaleco estas obla kun la plena demokratigo de l'sociala kaj politika vivo, li satas, tamen, tiun „ion“, kion oni povas nun fari, kaj proponas reformigi „ĝenerale legojn, koncernantajn la familian vivon“ k. sim... Por la unua rigardo ĉiuj tiuj ĉi argumentoj povas ŝajni fortajn, kaj konvinkantaj. Kion jam tute vane faras la aŭtoro, tio estas lia provo kvazaŭ konvinki iajn „materialistojn“ en tio, ke de ilia vidpunkto la rajtegaleco de virino estos justa. Pri kiaj „materialistoj“ li parolas?... Fine, parolante de la nomo de l' „materialismo“ (kvankam eĉ en krampetoj), estas necese klarigi al si precize la signifon de tiu aŭ alia „materialista“ vidpunkto. Jen estas fakto. „La abonanto el Litvuo“ estas ka rakterizata de l. L.—ov, kiel „materialisto“, en efektiveco do li estas nur „idealistoj“ (kompreneble, ankaŭ en krampetoj) kaj la tuta lia malfeliĉo estas en tio ke li ne volas alie pensi. Mi diras, ke ĉiuj tri aŭtoroj ne sciis bazi la demandon pri la virina rajtegaleco kaj tial ili ne povis alproksimiĝi al ĝia reala solvo.

La abonanto I. L.—ov, elirante el tute malfortaj, laŭ mia opinio, antaŭtezoj, okaze proklamas tute veran principon. „Egaleco de seksoj estas punkto de la apogo por diskuto de la demando pri la virina rajtegaleco“... Mi estas konsenta, ke antaŭe oni devas konfesi la virinon rajtplena, por konfesi ne statikan rajtegalecon, sed efektivan, dinamikan. Sed por tute liberiĝi de la superkresko de malbelaj superstiĉoj kaj konfesi egalan disvolvigon de rajtpleneco de ambaŭ seksoj, estas necese demandi la mem vivon: ĉu ĝi kondukas nome al rajtpleneco de seksoj aŭ la lasta estas ia dezirinda, sed kontraŭdiranta al la historia evolucio, idealo? Persone mi opinias, ke ekzisto de tiu ĉi idealo kondiĉigas de la historia bezono, se dume ne de la tuta sekso, tamen de la parto de ĝi. Sed pri tio ĉi—poste. Ni turnas nin al la vivo, al disvolvigitaj kulturaj ŝatĉoj, al ekonomia kaj politika diskursigo de la socio, al ekonomiaj kaj politikaj rajtoj de viro kaj al la estanta stato de virino en la donitaj realaj kaj nedis-

исторической потребностью, если пока не всего пола, то части его. Но об этом послѣ. Мы обращаемся къ жизни, къ развивающимся культурнымъ цѣнностямъ, къ экономическому и политическому разлосию общества, къ экономическимъ и политическимъ правамъ мужчины и къ создавшемуся положенію женщины при данныхъ реальныхъ и восполняемыхъ общественныхъ условіяхъ чедовѣческаго существованія. Тутъ въ этомъ фактическомъ, историческомъ матеріалѣ мы черпаемъ достовѣрныя свѣдѣнія о томъ, идетъ ли жизнь по пути полноправія женщины или нѣтъ. И именно въ предѣлахъ этихъ историческихъ необходимости мы, сознательные, культурные люди, стараемся дѣйствовать, и приближая желательный моментъ, путемъ поднятія активной сознательности у наиболее заинтересованныхъ въ этомъ культурномъ завоеваніи членовъ нашего чедовѣческаго общества. Наша, такъ сказать, служебная роль есть и творческая роль. Думаетъ же, что, напримеръ, въ данномъ случаѣ, женское полноправіе есть абсолютный моральный принципъ и поэтому звать къ добрымъ, во-первыхъ, сердцамъ мужчичь или людей вообще, значитъ, обманывать себя и другихъ, а, во-вторыхъ, оно совершенно бесполезно, ибо фактически мы живемъ въ вѣкъ не справедливости, а опредѣленныхъ экономическихъ отношеній, оцарающихся на силѣ и на подавленіи слабыхъ сильными! „Vous comptez sur la justice des hommes: abus!..“—вспоминаются мнѣ слова одного старого моего учителя француза.

Раньше, чѣмъ опредѣлить чѣмъ представляется мнѣ содержаніе жепекаго вопроса въ настоящій моментъ, хотѣлось бы отмѣтить, что какъ въ постановкѣ, такъ еще болѣе въ разрѣшеніи его мы имѣемъ большое разнообразіе мнѣній не только среди консервативныхъ и реакціонныхъ представителей науки, а—что еще важнѣе—даже среди самыхъ радикальныхъ представителей социологическихъ школъ, вплоть до социалистовъ. Ни для кого не тайна, что Прудонъ горячо возставалъ противъ равенства половъ, находя, что между мужчиной и женщиной, различаемыхъ имъ какъ самостоятельную зоологическую особю, не можетъ быть полной общности. Женщина, по его мнѣнію, физически отстаетъ отъ мужчины на одну треть, поэтому онъ и дѣлитъ чедовѣческія права между полами въ такой же пропорціи. Женщина консервативна и не знаетъ справедливости. Прозвонное позведеніе въ квадратъ пропорціи 3:2, даетъ ему словесную возможность нагромоздить цѣлый рядъ пропорцій (9:4, 81:16 и т. д.), доказывающихъ опасность для прогресса равноправія половъ, способнаго только „латормозить шестие...“ Онъ требуетъ полной полноты женщины отъ вѣшняго міра, хотя милостиво соглашается на полное развитіе половъ. Женщина должна примириться съ пропорціональнымъ дѣленіемъ правъ, ибо въ этомъ повинна только природа. Такова его „арифметика и справедливость.“ Для полноты

puteblaj socialaj kondiĉoj de la homa ekzistado. Tie ĉi, en la historia fakta materialo ni ĉerpas certajn sciigajn pri tio,—ĉu iras la vivo sur la vojo de rajtpleneco de virino aŭ ne. Kaj nome en limoj de tiuj ĉi historiaj neeviteblajoj ni, konsciaj kulturaj homoj, penas agi, alproksimigante dezirindan momenton, per la vojo de levigado de aktiva konscieco ĉe la plej multe sin interesantaj en tiu ĉi kultura almito membroj de nia homa komunvivo. Nia, tiel diri, serva rolo estas ankaŭ kreanta rolo. Opiniĉi do, ke, ekzemple, en la donita okazo, la virina rajtgaleco estas absoluta morala principo kaj tial petegi bonajn korojn de viroj aŭ de homoj ĝenerale, signifas, unue trompi lin mem kaj aliajn, kaj, due, ĝi estas tute senutila, ĉar fakte ni vivas en la epoko ne de l'justeco, sed de certaj ekonomiaj rilatoj, sin apogantaj sur forton kaj sur subpremon malfortajn de fortaj! Vous comptez sur la justice des hommes: abus!—rememorigas al mi vortoj de unu maljuna mia instruisto—franco.

Antaŭ ol difini, kiel mi opinias, la enhavon de la virina demando en la nuna momento, mi dezirus noti, ke kiel en bazigo, tiel ankoraŭ pli en la solvo de ĝi ni havas grandan variecon de opinioj ne sole inter konservativaj kaj reakciaj reprezentantoj de la scienco, sed—kio estas ankoraŭ pli grava—ĉe inter la plej radikalaj reprezentantoj de sociologiaj skoloj ĝis mem socialistoj. Por neniu estas sekreto, ke Prudon flame protestis kontraŭ la egaleco de seksoj, opiniante, ke inter viro kaj virino, diferencigataj de li kiel elmemstaraj zoologiaj individuoj, ne povas esti plena egaleco.

Virino, laŭ lia opinio, fizike postrestas de viro je unu triono, tial li dividis nomajn rajtojn inter 1. seksojn en tia sama proporcio. Virino estas konservativa kaj ne konas justecon. Arbitra levigo en kvadrato de la proporcio 3:2, donas al li vortan eblecon superŝargi tutan vicon de proporcioj (9:4, 81:16 k. t. p.), kiuj pravas danĝerecon por la progreso de rajtgaleco de la seksoj, kapabla nur „haltigi la iradon“... Li postulas plenan izolcon. de virino de l'ekstera mondo, kvankam pardoneme konsentas al plena disvolvigo de la seksoj.

La virino devas akcepti proporcian dividon de rajtoj, ĉar en tio ĉi estas kulpa nur la naturo. Tia estas lia „arimetiko kaj justeco“.

Por la pleneco de la pentraĵo estas necese aldoni, ke li konfesas edzecon iu sankta, ĉar ĝi estas ligo de l'forto kaj beleco. Kompreneble, ke por gardado de tiu ĉi sanktaĵo li alvokas por helpo komunumon, videble, ricevantan de edziga puro, kion oni nomas, Serment d'Allégeance.

Bela „malgrandulneto—virino en la manoj“ de forta „viro pli alte atingos“... Mi rememorigas al abonanto I. L.—ov, ke tio ĉi estas opinioj ne de l'Imperiestro Vilhelm, sed de l'Prudon!... Franco Buassel, konfesante kun esencaj esceptoj rajtgalecon de la seksoj, revas pri ĵus aĉestoneco, kiam virinoj loĝos en luksaj palacoj, „ĉarme posedante niajn ani-

картины надо прибавить, что онъ считаетъ бракъ чѣмъ-то святымъ, ибо онъ—соединеніе силы и красоты. Понятно, что для охраненія этой святости призывается имя на помощь община, очевидно, получающая отъ брачной пары, что называется *Serment d'Aliegence*. Красивая „краска-женщина на рукахъ“ сильного, „мужчины, выше достать“... Я напоминаю подписчику А. Л.—ову, что это взгляды не императора Вильгельма, а Прудона!.. Французъ Буассель, признавая съ существенными оговорками равноправіе словомъ, мечтавъ о справедливомъ будущемъ, когда женщины будутъ жить въ роскошныхъ дворцахъ, „нѣжно властвуя надъ нашими душами“... и даря намъ свое расположеніе... „Смеленный социализмъ“ Вейтлингъ настаиваетъ на томъ, чтобы женщины не уравнивать въ правахъ, пока онъ во всѣхъ областяхъ жизни не превзойдутъ мужчинъ... Каба, Базаръ, сепаратисты и многіе другіе, признавая равноправіе половъ въ той или иной степени, горячо отстаивали институтъ семьи, единобрачія и семейнаго воспитанія дѣтей, чѣмъ фактически не сдвинули тяжелого вопроса съ мѣста. Мы, конечно, можемъ гордиться другими свѣтлыми именами, ставшими на сторонѣ абсолютнаго полноправія половъ. Передъ нами: Сепъ-Симонъ, Фурье, Анфантенъ, Оуэнъ, Томпсонъ, Энгельсъ, Бебель и др. Но въ этомъ ли дѣло? Нѣтъ. Намъ необходимо раньше, чѣмъ прибѣгнуть къ перенесенію авторитетовъ, условиться насчетъ основныхъ принциповъ, насчетъ самаго вопроса. Передъ нами вопросъ о женскомъ равноправіи, объ уравниваніи женщины въ правахъ съ мужчиной. Допустимъ, что это такъ. Какими правами должна пользоваться женщина? Быть художникомъ, писателемъ, артистомъ, служащимъ, докторомъ, юристомъ, избирать и быть избираемой въ парламентъ и т. д. Утверждаю, что если рѣчь идетъ объ этихъ правахъ, то они нужны и мужчине (поскольку употребляемъ чисто „половые термины“), ибо ничего подобнаго нѣтъ у каждаго мужчины. Съ другой стороны, если отвѣчаться на минуту отъ тѣхъ странъ, гдѣ господствуетъ клерика гасителей просвѣщенія, то увидимъ, что женщина пользуется въ той или иной степени (кромѣ избирательныхъ правъ) всѣми этими правами. Еще больше: она пользуется даже „правомъ“ продавать свою мускульную силу наравнѣ съ мужчиной и даже за болѣе дешевую плату... Пожалуй, со мной будутъ спорить о степени, но въ данномъ случаѣ намъ важно установить наличность такого принципа равноправія. Надо быть откровенными и признать, что современный способъ добыванія средствъ существованія—эксплуатация и продажа рабочей силы, — какъ и форма нашего обжигитія, удивительно аманципирующія, что современная жизнь, разбивая людей на эксплуатирующихся и эксплуатируемыхъ, сама по себѣ создаетъ равенство половъ въ томъ и въ другомъ лагерѣ. Современные отношенія—капиталистическія—включиваютъ въ сферу своего воздѣйствія, под-

можнъ... kaj donacante al ni sian favoron... „Metiista socialisto“ Veytling insistas, ke virinojn oni ne egaligu en rajtoj, ĝis kiam ili en ĉiuj regionoj de l'vivo superos virojn... Kabe, Bazar, separatistoj kaj multaj aliaj, konfesante rajtegalecon de l'seksoj en tiu aŭ alia grado, varmege bataladis pro la institucio de familio, monogamio kaj familia edukado de infanoj, per kiuj ili fakte ne formovis de loko la multpezan demandon. Ni, kompreneble, povas esti fieraj pro aliaj lumaj nomoj, stariĝintaj en la flankon de absoluta rajtpleneco de l'seksoj. Antaŭ ni-Sen-Simom, Furje, Anfanten, Oŭen, Tompson, Engels, Bebel kaj aliaj. Sed, ĉu en tio ĉi estas la afero? Ne. Al ni necese estas, antaŭ ol komenci rekalkulon de aŭtoritataj konsentigi pri fundame taj principoj, pri la mem demando. Antaŭ ni—la demando pri la virina rajtegaleco, pri egaligo de virino en rajtoj kun viro. Ni opinias, ke tio ĉi estas tiel. Kiajn rajtojn devas posedi la virino? Esti pentristo, verkisto, artisto, oficisto, doktoro, juristo, elekto kaj esti mem elektata en parlamenton k. t. p. k. sim. Mi konfirmas, ke se la parolo estas pri tiuj ĉi rajtoj, tiom ilin bezonas ankaŭ viro (kiom oni uzas pure „seksajn terminojn“), ĉar nenion similan havas ĉiu viro. De alia flanko, se ni por unu minuto forgesos pri tiaj landoj, kie reĝas nigra aro de l'estingantaj de klereco, tiam ni vidos, ke virino posedas en tiu aŭ alia grado (krom elektaj rajtoj) ĉiujn tiujn ĉi rajtojn.

Ankoraŭ pli: si posedas eĉ „rajton“ „vendi sian muskolan forton“ egale kun viro kaj eĉ por pli malgara pago...

Eble, kun mi oni disputos pri la grado sed en la donita okazo al ni grave estas difini la ekziston de tia principo de l'rajtegaleco. Oni devas esti sincera kaj konfesi, ke la nuntempa maniero de l'akirado de rimedoj por la vivo ekspluatado kaj vendo de l'labora forto,—kiel ankaŭ formo de nia komunvivo, estas mirinde emancipigantaj, ke la nuntempa vivo, dividante homojn je ekspluatantoj kaj ekspluatatoj, per si mem kreas egalecon de l'seksoj en tiu kaj alia flanko. La nuntempaj rilatoj—kapitalistaj—enpuzas en la sferon de sia influo, submetas al si ambaŭ seksojn, kiom ili devigas virinon uzi nedisputeblan sian rajton vendadi sian laboran forton. Se tio ĉi estas tiel,—kaj ĝi estos nome tiel,—tiam aperas la demando: ĉu oni povas paroli pri virina rajtegaleco, sendepende de tiu maŝtraja rolo, kiun ŝi ludas en la donitaj socialaj kondiĉoj?

Ĉu havas la virino rajton ekspluatadi aliajn? En la vivo ekzistas unu respondo: jes. Ĉu oni ekspluatas la virinon egale kun viro? Certe, jes. Ĉu havas la ekspluatata virino iajn rajtojn krom la rajto esti ekspluatata ĝis la lasta guto de l'forto? Mi respondas: ne. Se li eĉ havas, se li eĉ serĉas ilin, por li ĉiam pli klariĝas, ke ĉiuj tiuj ĉi rajtoj estas nur helpaj rimedoj, la plej favoraj kondiĉoj, per kiuj li povas plifortikigi siajn poziciojn,

..ничают себя оба пола, поскольку вынуждают женщину воспользоваться неоспоримым ей правом продажи своей рабочей силы. Если это так — а оно ведь именно так, — является вопрос: может ли быть рывок о женском равноправии, независимо от той хозяйственной роли, которую она играет при данных общественных условиях?

Имеется ли право женщина эксплуатировать? В жизни имеется один ответ: да. Эксплуатируется ли женщина наравни с мужчиной? Конечно, да: Имеется ли эксплуатируемый мужчина каких-нибудь права, кроме права быть эксплуатируемым до последней капли силы? И отвечаю: нет. Если и имеется, если и добывается их, то ему все больше становится ясно, что все эти права суть только вспомогательные средства, наиболее благоприятные условия, при которых ему удастся упрочить свои позиции, скажем, для борьбы за уничтожение всякой эксплуатации. Имеется ли эксплуатируемая женщина каких-нибудь других задачи? Нет. Значит, в современном обществе нет определенного слоя женщин, все более увеличивающийся, который экономически безразличен для которого не существует (исключая избирательное право) вопроса о равноправии. Ибо, по своему классовому положению, она наравни с мужчиной не имеет никаких прав. Тут боится резкости формулировки не приходится. важна фактическая сторона. Кто хочет спорить с этими положениями, должен не столько опровергнуть сам факт, а доказать, что существование женского пролетариата есть явление временное, случайное, не вытекающее из самой сущности современных условий человеческого существования. Но ведь только сильные могут не видеть, что с каждым днем все больше и больше втягиваются женщины в капиталистической водоворот, становясь предкомом найма и эксплуатации наравни с мужчиной. Сильные могут не видеть, что подрастающая поколѣние, как среди средних слоев, так и тѣм более наемных пролетариев, сплещ вступают в армию труда, с детства привыкая к продажѣ своей мускульной силы. Скажете ли кто-нибудь, что женщина, ведущая пролетарское существование с излѣть и продолжающая, будучи женой и матерью, также продавать свой труд, что эта женщина, несмотря на общность ее интересов с пролетарием-мужчиной, все-таки обладает чѣм-то специфически женским, объединяющим ее со всякой другой женщиной без различия класса? Кто скажет так, тот скажет несомнѣнный абсурд, ибо нет ничего специфически-женского, иначе вопрос о равноправии должен был бы приближаться к Прудоновскому „аритметизму“ или Буасселевскому романтизму. Нам говорят: женщина не пользуется принципиальным признанием ее прав, а в таком случае женское движение, как и лозунги его могут быть едиными. Но ведь и мушкетерская женщина, паразитически предаю-

ni diru, por batalado pro detruo de ŝia ekspluatata virino? Ne. Sekve, en la nuntempa societo estas difinita tavolo de virinoj, kiuj ĉiam pli kaj pli kreskas, kiu estas ekonomie senrajta, por kiu ne ekzistas (krom la elekta rajto) demando pri rajtegaleco, ĉar, laŭ ŝia klasa situacio, ŝi egale, kun viro havas neniajn rajtojn. Tie ĉi oni povas ne timi la akrecon de formuligo, grava estas la fakta flanko. Kiu deziras disputi kontraŭ tiuj ĉi tezoj tiu devas ne tiom malkonfesi la mem fakion, kiom pruvi, ke ekzistado de l'virina proletario estas fenomeno tempa, okaza, ne elfluanta el mem esenco de nuntempaj kondiĉoj de la homa ekzistado. Sed ja sole blinduloj povas ne vidi, ke kun ĉiu tago ĉiam pli kaj pli entirigas virinoj en la kapitalistan akvoturnon, farigante objekto de l'dungo kaj ekspluatado egale kun viro. Blinduloj povas ne vidi, ke kreskantaj generacioj, kiel inter mezaj klasoj, tiel kaj des pli inter dungaj proletarioj, preskaŭ ĉiuj eniras en la armeon de l'laboro, de l'infaneco al kutimigante al vendado de sia muskola forto. Ĉu diros iu, ke virino, kondukanta proletarian ekzistadon de 13 jaroj kaj daŭriganta, estante edzino kaj patrino, same vendadi sian laboron, ke tiu ĉi virino, malgraŭ komuneco de ŝiaj interesoj kun proletario—viro, tamen posedas ion specifice virinan, unuigitan sin kun ĉiu alia virino sen diferenco de klaso? Kiu diros tiel, tiu diros, sendube absurdon, ĉar ekzistas nenio specifice virina, alie la demando pri rajtegaleco devas alproksimiĝi al Prudona „aritmetismo“ at al Buasela romantismo. Al ni oni diras: virino ne havas principan konfeson de ŝiaj rajtoj, kaj en tia okazo la virina movado, same kiel ĝiaj deziroj povas esti solaj. Sed ja bonhavana virino, parazite sin dorlotanta en ĉiuj plezuroj, se eĉ ŝi konfesas „movadon“, okulkvideble ne kiel rimedon, sed kiel celon; virino—laborantino, en la plej bona okazo vidas en tiu ĉi movado nur rimedon de geekspluatatoj pro detruo de l'parazitismo kaj kreo de generale-homa libera kreado. Paroli pri virina movado, pri „devoj“ de virina duono de l'homaro entute, ĉu ne signifas tio ĉi enfaligi en miopan burĝan fritrederecon, ignorantan faktojn, surŝargantaj grandajn piramidojn de bondeziroj, surŝmirantaj truojn de l'nuntempa radika sociala malbono per kontraŭnatura libera sentaŭgajo? Ĉu ne signifas tio ĉi kasi la fundamentan demandon pri homa senrajteco kaj celojn de l'batalado pro rajtpleneco per iluzia seksa rajtegaleco, pri kiu havas tempon kaj elecon fari elektitajn interparadojn salonaj damoj, sed kiu nenian seriozan signifon povas havi por tiu virino, kiu post malfacilega labora tago apenaŭ havas tempon por nutri malsatan infanon? Ĉu ne estos deklaro de rajtoj de virino—tia sama ironio je homo, kiel la deklaro de rajtoj de l'burĝa liberalismo, objekte transformiginta en la rajton de homo ekspluatadi kaj esti ekspluatata?.. Enrigardante en sangajn paĝojn de

щаяся всёми удовольствиями, если и признаёт „движение“, то, очевидно, не как средство, а как цель; женщина-трудовая, в лучшем случае, видит в этом движении только средство, эксплуатируемых за уничтожение паразитизма. Говорить о женском движении, об „обязанностях женской половины человечества в целом“, не значит ли впадать в близорукое буржуазное фритредство, игнорирующее факты, нагромождающее цѣлыя пирамиды добрых пожеланий, замазывающее дыры современного коренного общественного зла противоестественной либеральной дребеденью? Не значит ли это затуманивать основной вопрос о человеческом беззаконии и задачи борьбы за полноправие мизурным половым равноправием, о котором имѣют и время и возможность вести изысканные разговоры салонныя дамы, о котором никакого серьёзнаго значенія не может имѣть для той женщины, которая послѣ котораго-либо трудового дня еле успѣвает накормить голоднаго ребенка? Не будет ли декларация прав женщины такой же пронию надъ человѣкомъ, какъ и декларация прав буржуазнаго либерализма, объективно сведшаго къ праву чловѣка эксплуатировать и быть эксплуатируемым?... Вглядываясь въ кровавыя страницы исторіи и современныя условія капиталистическаго общества, я прихожу къ выводу, что вопрос о женскомъ равноправіи нельзя уже втискивать въ прежнія рамки, что его приходится разложить на его составныя элементы и въ каждомъ отдѣльномъ случаѣ, добравшись до его конкретной сущности, отвѣтить: идетъ ли рѣчь о равноправіи (это значитъ — беззаконіи) или полноправіи женщины, какъ чловѣка вообще. Во-второмъ случаѣ нѣтъ ничего специфически-женскаго и мы разсматриваемъ движеніе въ эту сторону, какъ составную частію международнаго движенія или всечловѣческаго движенія къ высшей культурѣ, культурѣ всеобщаго творчества. Въ первомъ же случаѣ, намъ приходится считаться съ разнородностью полезныхъ буржуазныхъ реформъ, къ которымъ мы предъявляемъ извѣстныя цѣлыя ряды категорическихъ требованій, раньше чѣмъ выразитъ свое сочувствіе. Возьмемъ примѣръ. Ведется успешная агитация передовыхъ слоевъ націи за избирательное право женщины. Это право существенно не измѣнитъ положенія женщины-пролетарки, но оно облегчитъ ей и ея соратнику-мужчинѣ борьбу съ капиталомъ, съ одной стороны, и нанесетъ сильнѣйшій ударъ варварскому рабству женщины вообще. Мы говоримъ: всѣ женщины этой страны должны встать на защиту этой реформы, въ томъ числѣ и пролетарка. Но для этого движеніе должно ставить себѣ цѣли всеобщности этого права, движеніе должно быть до конца демократическимъ. Цензовое избирательное право женщины нисколько не выводитъ женщины-пролетарки, и она за него бороться не можетъ и не будетъ. Такихъ примѣровъ можно было бы найти много

l'istorio kaj en la nuntempaj kondiĉoj de l'kapitalista komunvivo, mi venas al konkludo, ke la demando pri virina rajtegaleco jam ne estas eble enmetadi en antaŭajn kadrojn, ke ĝin necese estas dismeti je fondaj elementoj kaj en ĉiu aparta okazo, atingante ĝis ĝia konkreta esenco, respondi: ĉu oni parolas pri rajtegaleco (tio ĉi signifas—senrajteco) aŭ pri rajtpleneco de virino, kiel homo generale.

En la dua okazo estas nenio speciale virina kaj ni konsideras la movadon de tiu ĉi flanko, kiel kunmetantan porton de l'internacia movado aŭ generale homa movado al supra kulturo, kulturo de l'universala kreado. En la unua do okazo ni devas havi aferon kun speco de utilaj burĝaj reformoj al kiuj ni starigas de ekstere vicon da kategoriaj postuloj antaŭ ol doni sian kunsenton. Ni prenu ekzemplon. La progresemaj klasoj de l'nacio, forte agitataj pro elekta rajto de virino. Tiu ĉi rajto esence ne ŝanĝos la staton de virino—proletariino, sed ĝi plifaciligos al ŝi kaj al ŝia kunbatalanto—viro la bataladon kontraŭ kapitalo, de unu flanko, kaj faros fortegan ekbaton al barbara sklaveco de virino generale. Ni diras: ĉiuj virinoj de certa lando devas leviĝi por defendo de tiu ĉi reformo, en tiu ĉi nombro ankaŭ proletariino. Sed por tio ĉi la movado devas starigi por si celojn de universaleco de tiu ĉi rajto, la movado devas esti ĝis la fino demokarta. La cenza elekta rajto de virino nenion estas profitanta por virino-proletariino kaj ŝi por ĝi batali ne povas kaj ne batalos. Tiajn ekzemplojn oni povas trovi multe kaj en ĉiu aparta okazo unu parto de l'virina sekso devas konsideri la movadon laŭ ĝia esenco. Dum la interparolado kun kolego al mi oni montradis, ke virino havas komunajn al ilia sekso celojn, kiel batalado kontraŭ la prostitucio, kontraŭ edzecaĵ leĝoj, kun superfluecoj en la instituto de familio, en batalado pro klerigado kaj t. p. k. sim. Kio koncernas la bataladon kontraŭ la prostitucio, kontraŭ edzecaĵ kaj „familiaĵ“ leĝoj, kaj same pro klerigado,—nemalfacile estis klarigi al interparolantoj, ke tio estas demandoj, koncernantaj la tutan societeton, ĉar ili ja estas produkto de l'nuntempaj kondiĉoj de l'vivo; virino, kiel tia, en la plej bona okazo povas kontraŭstarigi al tiu ĉi malbono senfortan bonfarecon, ne plu. Nia rilato al ĉiuj aperoj de la „virina movado“ ne povas esti neobneziranta aŭ malamika, ĉar ĉiu tia movado estas kapabla doni en rezultato tute neatenditajn por subjekto de l'movado, sed naturajn por logiko de l'istorio fruktojn. Oni ne devas nur entuziasmiĝi kaj trotaksi ĝin, por ne fali en severan kontraŭparolon kun nevenkeblaj leĝoj de l'istorio. Konsentinte, ke en la nuntempa societo ne povas esti generalehoma kunigo sub ia standardo, ĉar homoj sin dividas en certajn grupojn kun, elfluantaj el iliarolo en ekonomia vivo, pure grupaj intereso, ĉiam pli klare disigantaj tiujn ĉi grupojn; konsentinte plu, ke virino egale kun viro estas entirata en la proceson de laboro, estas submetata al tiu sama diferencigo, al tiu sama disfalo kaj tia-

и въ каждомъ случаѣ одной части женскаго пола придѣлится разсматривать движеніе по существу. Въ бесѣдѣ съ товарищами мнѣ указывали, что у женщинъ имѣются и общія ихъ полу задачи, какъ борьба съ проституціей, съ брачными законами, съ извѣстными институтъ семьи, въ борьбѣ за просвѣщеніе и т. д. и т. д. Что касается борьбы съ проституціей, брачными и „семейными“ законами, а равно и за просвѣщеніе, то нетрудно было разъяснить собесѣдникамъ, что эти вопросы, касаются всего общества, ибо они и есть продуктъ современныхъ условій общежитія; женщина, какъ таковая, въ лучшемъ случаѣ, можетъ противопоставить этому злу бесцельную благотворительность, не больше. Отношеніе наше ко всемъ проявленіямъ „женскаго движенія“ не можетъ быть неблагодарнымъ или враждебнымъ, потому что всякое такое движеніе способно дать въ результатѣ совершенно неожиданныя для субъекта движенія, но естественныя для логики исторіи плоды. Не слѣдуетъ только увлекаться и переоцѣпывать значеніе его, дабы не впасть въ жестокое противрѣчіе съ необходимыми законами исторіи. Согласившись, что въ современномъ обществѣ не можетъ быть всечеловѣческаго объединенія подъ какимъ-нибудь знаменемъ, ибо люди дѣлятся на опредѣленныя группы съ вытекающими изъ ихъ роли въ хозяйственной жизни чисто групповыми интересами, все рѣше раздѣляющимися эти группы; согласившись далѣе, что женщина наравнѣ съ мужчиной втягивается въ пренесъ труда, подвергается той же дифференціаціи, тому же разслоенію и такимъ образомъ становится рядомъ съ мужчиной во всѣхъ областяхъ трудового творчества, становясь также равной общественной единицей; затѣмъ, согласившись съ тѣмъ, что женщина, независимо отъ своей воли, правя въ своей средѣ и господствующая моральныхъ догмъ, въ силу исторической необходимости, освобождается отъ тисковъ пола, зависимости отъ мужчины и отъ роли „кладеза чувствованій“, фактически становится производителемъ и активнымъ участникомъ мирового прогресса; мы спрашиваемъ себя: въ какомъ положеніи находится доселѣ волновавшій насъ „женскій вопросъ“ или жизнь отодвинула его на задній планъ, отдавъ его на попеченіе сытыхъ патронессъ, замѣнивъ его общечеловѣческимъ вопросомъ? Я отвѣчаю: „женскаго вопроса, какъ и вопроса о женскомъ равноправіи, нѣтъ!..“ Мои противники меня спрашиваютъ: а охрана и ограниченіе женскаго труда? А развѣ это „женскій“ вопросъ, а не вопросъ всѣхъ и наемныхъ пролетаріевъ?... А избирательное право? А развѣ избирательное право не мужской вопросъ? Развѣ женщины среднихъ и владѣльческихъ классовъ будутъ когда-либо защищать избирательное право женщины-работницы? Развѣ женщина эксплуататорскихъ круговъ будетъ защищать охрану и ограниченіе труда? Развѣ не очевидно, что за избирательное право женщины (въ Западной

mamiere starigas apud viro en ĉiuj regionoj de l'labora kreado farigante ankaŭ egala sociala unuo; plu, konsentinte kun tio, ke virino, sendepende de sia volo, moroj de sia rondo kaj regantaj moralaj dogmoj, dank' al historia neceseco, liberigas de premoj de sekso, dependeco de viro kaj de rolo de „puto de sentoj“, fakte farigas produktanto kaj aktiva partoprenanto en la tutmonda progreso; ni demandas nin: en kia stato troviĝas la ĝis nun ekscitinta nin „virina demando“... Ĉu ekzistas, fine, „virina demando“ aŭ la vivo demovis ĝin en postan plouon, doninte ĝin al zorgoj de sataj patroninoj antaŭtante ĝin per generalehoma demando? Mi respondas: la virina demando, same kiel demando pri virina rajtegaleco ne ekzistas!... Miaj kontraŭuloj demandas min: sed ĉu gardado kaj limigo de l'virina laboro? sed ĉu tio ĉi estas „virina“ demando, kaj ne demando de ĉiuj dungataj proletarioj?... Kaj la elektarajto? Ĉu la elektarajto estas ne „vira“ demando? Ĉu virino de mezaĵ kaj bienhavantaĵ klasoj defendos iam la elektan rajton de virino—laboristino? Ĉu virino de ekspluatantaĵ rondoj defendos gardon kaj limigon de laboro? Ĉu ne estas okulvideble, ke pro la elekta rajto de virino (en la Okcidenta Eŭropo kaj Ameriko) bataladas precipe proletariinoj kun e kun viro-proletarioj? Ĉu ne estas instruantaĵ enketoj de l'Okcidentas Eŭropo pri tiu ĉi demando, donantaĵ grandegan plimulton de virinoj—kontraŭulinoj de sia elekta rajto kaj solidajn ciferojn de adeptinoj de cenza elekta rajto? Multaĵ parolas tre bele pri devoj de virino bataladi pro sia rajto, sed ja, memoru tion ĉi, ne ĉiuj virinoj deziras egalan rajton! Sekve, ekzistas ne unu virina demando, sed kelkaj!..

Estas sufiĉe nur pensi pri tio ĉi kaj tuj ekstaros antaŭ ni demando pri rilato de reprezentantaĵ de l'mortanta kulturo (kapitalista) al la demando pri rajtpleneco de homo, supozanta novan kulturon en kadroj de nova sociala vivo. Tio estas, ni, tiamaniere, venas al „radiko de objektoj“ kaj, enrigardante en ĝin, facile respondas al kolegoj, kiuj skribis pri tiu ĉi demando en nia revuo, ke ili profunde eraras, enkondukante en uzadon terminoj kaj frazojn, kiel ekzemple: „estas necese doni“ vi „donu“, „oni donu“ al virino rajtegalecon, kaj poste jam turnas al si severajn postulojn. Kompreneble, ke, kiel rajtegalecon, tiel des pli rajtpleneco neniu donos, ĝi aperos kiel rezultato de l'batalado de la tuta progresema, vivema homaro kaj de l'disvolviĝo de socialaj interrilatoj. Bataladon, tiamaniere, povas konduki nur certa parto de la „virina homaro“ kaj krom tio ĉi ne sur la fundamento de la izolita virina demando, sed nur sur la fundamento de generale demokracia batalado, en ligo kun ĝi, kiel parto de ĝi. Disputoj pri tio, kion estas necese fari antaŭe, ĉu bataladi pro konstitucio aŭ pro rajtegaleco, ŝajnas al mi naivaj, ĉar estas malfacile prezenti al si virinan rajtegalecon en absolutista regno (Finnlando, kompreneble, estas

Европѣ и Америкѣ) борются главнымъ образомъ пролетарки въ вѣстѣ съ мужичной-пролетаремъ? Развѣ не поучительны западно-европейскія анкеты по этому вопросу, дающія огромное большинство женщинъ противницъ своего избирательнаго права и солидныя цифры сторонницъ ценового избирательнаго права? Многя говорятъ весьма красиво объ обязанностяхъ женщины бороться за свое право, но вѣдь, запомните, что не всѣ женщины хотять одинаковаго права! Значить, существуютъ не одинъ женскій вопросъ, а нѣсколько...

Стоитъ только призадуматься надъ этимъ и сейчасъ же встанетъ передъ нами вопросъ объ отношеніи представительской оживляющей культуры (капиталистической) къ вопросу о полноправіи челоуѣка, предполагающемъ новую культуру въ рамкахъ новой общественной жпзни. Мы такимъ образомъ добираемся до „жорня вещей“ и, заглядывая въ него, безъ труда отвѣчаемъ товарищамъ, писавшимъ по этому вопросу въ нашемъ журналѣ, что они глубоко ошибаются, вводя въ употребленіе термины и обороты вроде: „надо дать“, „дайте“, „пусть дадутъ“ женщины равноправіе, а потомъ уже предъ-являютъ къ ней строгія требованія. Понятно, что, какъ равноправіе, такъ тѣмъ болѣе полноправіе никто не дастъ, оно явится результатомъ борьбы всего передового, жизнеспаснаго челоуѣчества и развитія общественныхъ отношеній. Борьба, такимъ образомъ, можетъ вестись опредѣленной частью „женскаго челоуѣчества“ и при томъ не на основѣ какого-то изолированнаго женскаго вопроса. а только на почвѣ общедемократической борьбы, въ связи съ ней, какъ часть ея. Споры о томъ, что дѣлать раньше, бороться ли за конституцію или за равноправіе, кажутся мнѣ навными, ибо трудно себѣ представить женское равноправіе въ абсолютистскомъ государствѣ (Филляндія, понятно, выгодное для насъ исключеніе). Когда мы говоримъ о равноправіи, мы предполагаемъ уже наличествованіе гражданскихъ правъ у мужчинъ, чего весьма-таки часто нѣтъ и у послѣдняго даже въ „конституціяхъ“ писанныхъ... По мому, женское равноправіе есть часть „образцово-конституціоннаго режима“, и когда рѣчь о немъ заходитъ, само собой говорятъ и о равноправіи. Исходя изъ моей постановки вопроса, гдѣ равноправіе женщины есть не больше, какъ одинъ изъ практическихъ шаговъ по пути къ полноправію, ясно, что фактически вопросъ о женщинѣ и ея правахъ не есть самостоятельный и абсолютный, а весьма и весьма подчиненный и второстепенный, ибо свобода женщины возможна лишь при полной свободѣ общества. Либеральные моралисты обращаются ко всѣмъ женщинамъ съ проповѣдью борьбы за женское равноправіе, оставляя „открытымъ“ вопросъ о полноправіи женщины, какъ челоуѣка; я же думаю, что обращаться можно только къ части женщинъ, наиболѣе заинтересованныхъ въ демократическихъ реформахъ и, развивая среди нихъ сознание без-

bona por ni escepto). Kiam ni parolas pri rajtegalaco, ni supozas jam ekzistadon de regnanaj rajtoj de viro, kio tre ofte ne ekzistas eĉ en „konstitucioj“, skribitaj... Laŭ mia opinio, la virina rajtegalaco estas parto de „modele konstitucia regimo, kaj kiam parolo pri ĝi komenciĝas, oni nevole parolas pri la rajtegalaco.

Elirante el mia bazo de la demando, kie la rajtegalaco de virino estas nenio alia ol unu el praktikaj paŝoj sur la vojo al rajtpleneco, estas klare, ke fakte la demando pri virino kaj siaj rajtoj ne estas memstara kaj absoluta, sed tre submetita kaj duagrada, ĉar libereco de virino estas ebla nur kun plena libereco de l'societo. Liberalaj moralistoj sin turnas al ĉiuj virinoj kun prediko de batalado pro la virina rajtegalaco, lasante nesolvita demandon pri la rajtpleneco de virino, kiel homo; mi do pensas, ke turni sin estas eble nur al parto de virinoj, kiuj estas plej interesitaj en demokratiaj reformoj, kaj, disvolvante inter ili konscion de senmoraleco, antisocialeco kaj pereigeeco de la tuta nuntempa ordo, montri al ili tutan vicon da praktikaj paŝoj de batalado, en tiu ĉi nombro ankaŭ bataladon pro politika egaleco. Mi ne okupos min per senfruktaj serĉoj de difektoj de virino kaj virtaj homoj, kiuj pardonus al si sian „jesuitismon“, tio ĉi ne sole ne proksimigas la demandon al solvo, sed eĉ malproksimigas. Mi ne pruvos ankaŭ, ke virino estas inda de rajtegalaco, ke ŝi devas esti ne sole edzino kaj patrino. Mi pli bone rigardos tion, kio estas kaj pri pensos katzojn de ĝi. Ekzemple: ĉu konserviĝas en la nuntempaj kondiĉoj de vivo la fundamentaj trajtoj de patrineco, familia vivo kaj ĉio tia, kio alĉenadis virinon, kiel proprajon de „familia fajrujo“. Virino-proletarino kondukas preskaŭ nenian mastraĵon, ĝi uzas restoraciojn, manĝejojn k. t. p. „Hejme“—tio ĉi signifas por ŝi—tie, kie ŝi pasigas nokton. Tiun ĉi mastraĵon ne bezonas ankaŭ viroj. Ĉiuj tiuj ĉi paŭsoj, „ĝardenoj“, edukaj aliaj institucioj kaj ebleco ricevi ĉion en preta formo prenis de virino preskaŭ tutan pezon de familia vivo, proksimigante ŝin al viro, kiun ŝi rigardas, kiel egalan kun ŝi laboranton kaj homon. En tia sama direkto agas ankaŭ aliaj faktoroj: sia situacio en la scienco, en specialaj profesioj, aktive-kreanta rolo en arto kaj literaturo, partopreno en sociale-publika agado k. t. p. Ĉio tio ĉi kune prenita estas ebla, certe, dum iom alta kulturo de tiu aŭ alia regno. Kolego N. V. trovas, ke „rajtegalala virino estas pli kapabla defendi sian personon de pretendoj de iaj burokratetoj“, tial li insistas ke rajtegalaco „estas permesebla ĉiam kaj ĉie“. Pensi alie, signifas, laŭ lia opinio, „ne opinii la virinon homo...“ Tie ĉi estas, okulvidebla, malkomprenigo. Unue, ne ĉiu rajtegalala virino estas pli kapabla defendi sian indecon de homo, ĉar la rajtegeleco „ĉie kaj ĉiam“ ne kaŭzigas, okulvideble, altan gradon de kultureco. Provu proklami la rusan virinon rajtegalala, kaj vi tuj konvinkigos,

нравственности, анти-общественности и па-ке 50 milionoj da virinoj tute ne estas „pli губности всего современного строя, указы-караblaj ol nuntempa senrajta inteligentulino... вать или на целый ряд практических ша-Tiel pensi generale ne estas eble. Mi tute конговь борьбы, въ томъ числѣ и на борьбу за sentas, ke rajtegeleco de virino estas permes- политическое равенство. Не буду я зани- ebla kiel principo, „ĉie kaj ĉiam“; Sed ĉu iu маться бесплодными исканіемъ недостатковъ disputas kun la principa ebleco? женщинъ и добродѣтельныхъ людей, которые Tamen, mia noteto disvastigis, sed mi tute простили бы ей ея „изутизмъ“, это не konscias, ke mi ne faris eĉ dekonon de tio, только не приближаетъ вопроса къ разрѣ- kion mi deziris, kaj, estas necese konfesi, по- шенію, но даже отдаляетъ. Не буду я также vis fari. Mi esperas, ke kolegoj, kiujn mi par- доказывать, что женщина заслуживаетъ равно- te tuŝis en miaj paroloj, devigos min ankoraŭ правія, что она должна быть не только reveni al tiu ĉi demando kaj tiam mi pleni- женой и матерью. Я лучше посмотрю на то, gos ĉiujn esencajn mankojn. Mi ne tiom vol- что есгь и призадумуюсь надъ причинами las disputi, kiom ĉiuflanke klarigi demandon kune kun interesantaj sin per tiu ĉi deman- его. Напримѣръ: сохраняются ли при на- do abonantoj de la revuo. Mi petus kolegojn, kiuj havas materialojn sub mano, skribi no- стоящихъ условіяхъ общезжитія основныя taton pri temo: „Politikaj partioj en Ruslando kaj la virina demando“. Dezirantajn kontraŭ- черты материнства, семейной жизни и всего paroli al mi, mi petus direkĉi sian kritikon al la adreso de fundamentaj miaj tezoj, sed не того, что приковывало женщину, какъ соб- do ne de privataĵoj.

ственность „семейнаго очага“. Женщины-про- Tamen, mia noteto disvastigis, sed mi tute летарка почти не ведетъ никакого хозяйства, оно обслуживается ресторанами, столовыми и т. д. „Дома“, это для нея значитъ тамъ. гдѣ она устраивается на ночьгь. Въ хозяй- stas, ke mi ne faris eĉ dekonon de tio, ствѣ атомъ не нуждаются и мужчины. Всѣ эти пансіоны, сады, воспитательныя и нынѣ kion mi deziris, kaj, estas necese konfesi, по- учрежденія и возможность доставать все въ шенію, но даже отдаляетъ. Не буду я также vis fari. Mi esperas, ke kolegoj, kiujn mi par- готовомъ видѣ сняли съ женщины почти всю тяжесть семейной осядлости, прибли- te tuŝis en miaj paroloj, devigos min ankoraŭ жая ее къ мужчигь, съ которъ она счита- reveni al tiu ĉi demando kaj tiam mi pleni- ется, какъ съ равнымъ ей труженникомъ gos ĉiujn esencajn mankojn. Mi ne tiom vol- и человѣкомъ. Въ такомъ же направленіи las disputi, kiom ĉiuflanke klarigi demandon kune kun interesantaj sin per tiu ĉi deman- дѣйствуютъ и другіе факторы: ея положеніе do abonantoj de la revuo. Mi petus kolegojn, kiuj havas materialojn sub mano, skribi no- въ наукѣ, въ спеціальныхъ профессіяхъ, taton pri temo: „Politikaj partioj en Ruslando kaj la virina demando“. Dezirantajn kontraŭ- активно-творческая роль въ искусствѣ и лите- paroli al mi, mi petus direkĉi sian kritikon al la adreso de fundamentaj miaj tezoj, sed ратурѣ, участіе въ общественной дѣятель- do ne de privataĵoj.

ности и т. д. Все это вмѣстѣ взятое воз- Tamen, mia noteto disvastigis, sed mi tute можно, конечно, при нѣсколько высокой куль- kion mi deziris, kaj, estas necese konfesi, по- турѣ того или иного государства. Тов. И. В. Надѣюсь, что товарищи, которыхъ я отча- находить, что „равноправная женщина болѣе стивъ затронуть въ своихъ разсужденіяхъ, за- способна отстоять свою личность отъ при- ставить меня еще разъ вернуться къ атому зязаній какихъ-нибудь бюрократиковъ“, по- вопросу и тогда я восполню всѣ существен- этому онъ настаиваетъ на томъ, что равно- ные пробѣды. Мнѣ не столько хочется спор- правіе „допустимо всегда и вездѣ“. Думать ить, какъ всесторонне выяснитъ вопросъ совмѣстно съ интересующимися этимъ вопро- иначе, значить, по его мнѣнію, „не считать ссомъ подписчиками журнала. Просилъ бы женщину за челоуѣка“. Тутъ очевидное недо- товарищей, у кого матеріалы подъ рукою вѣрзубніе. Во-первыхъ, не всякая равно- имѣются, написать замѣтку на тему „Политическія партіи въ Россіи и женскій во- правная женщина болѣе способна отстоять прось“. Желающихъ мнѣ возражать, про- свое достоинство челоуѣка, ибо равноправ- силъ бы направить свою критику по адресу ности. Попробуйте объявить русскую женщину основныхъ моихъ положеній, а не част- равноправной, и вы сейчасъ же убѣдитесь, ностей.

что 50 милліоновъ женщинъ далеко „не спо-

собиѣ“ теперешней безправной интелли- gentia... Такъ разсуждать вообще нельзя. Совершенно согласенъ что равноправіе же- щины допустимо, какъ принципъ, „вездѣ и всегда“, но развѣ кто споритъ съ прин- ціпальной допустимостью?

Однако, моя замѣтка разрослась, а я вполне сознаю, что не сдѣлалъ и десятой доли того, что хотѣлъ и, признаться, могъ. Надѣюсь, что товарищи, которыхъ я отча- стивъ затронуть въ своихъ разсужденіяхъ, за- ставить меня еще разъ вернуться къ атому вопросу и тогда я восполню всѣ существен- ные пробѣды. Мнѣ не столько хочется спор- ить, какъ всесторонне выяснитъ вопросъ совмѣстно съ интересующимися этимъ вопро- сомъ подписчиками журнала. Просилъ бы товарищей, у кого матеріалы подъ рукою вѣрзубніе. Во-первыхъ, не всякая равно- правная женщина болѣе способна отстоять прось“. Желающихъ мнѣ возражать, про- силъ бы направить свою критику по адресу основныхъ моихъ положеній, а не част- ностей.

Ekzilito M. Firin.

Ustjsysolsk.

Esperantigis J. Ŝ-ra.

собиѣ“ теперешней безправной интелли- gentia... Такъ разсуждать вообще нельзя. Совершенно согласенъ что равноправіе же- щины допустимо, какъ принципъ, „вездѣ и всегда“, но развѣ кто споритъ съ прин- ціпальной допустимостью?

Однако, моя замѣтка разрослась, а я вполне сознаю, что не сдѣлалъ и десятой доли того, что хотѣлъ и, признаться, могъ. Надѣюсь, что товарищи, которыхъ я отча- стивъ затронуть въ своихъ разсужденіяхъ, за- ставить меня еще разъ вернуться къ атому вопросу и тогда я восполню всѣ существен- ные пробѣды. Мнѣ не столько хочется спор- ить, какъ всесторонне выяснитъ вопросъ совмѣстно съ интересующимися этимъ вопро- сомъ подписчиками журнала. Просилъ бы товарищей, у кого матеріалы подъ рукою вѣрзубніе. Во-первыхъ, не всякая равно- правная женщина болѣе способна отстоять прось“. Желающихъ мнѣ возражать, про- силъ бы направить свою критику по адресу основныхъ моихъ положеній, а не част- ностей.

Ссылный М. Фиринъ.

Устьсыольскъ.

Будемъ жить!

Чѣмъ-то унылымъ вѣетъ со страницъ „Взаимопомощи“ въ вопросахъ, касающихся жизни. И потому я хочу съ вами подѣлиться своими мыслями, дороге товарищи.

Я молодъ. Сильно во мнѣ бьется честное и молодое сердце. Высоко вѣтаетъ мыслъ моя надъ землею. Легкія крылья далеко уно- сятъ меня въ область грезъ, и я вижу тамъ что-то хорошее, святое. И я не хочу про-

Ni vivu.

Jo malgoja blovas de la pagoj de l' „Reci- proka helpado“ en demandoj, koncernantaj la vivon. Kaj tial mi deziras intersangi kun vi miajn pensojn, karaj kolegoj.

Mi estas juna. Forte en la batas honesta kaj juna koro. Alte flugas penso mia super la tero. Malpezaj flugiloj malproksimen forportas min en regionon de revoj, kaj mi vidas tie ion bonan, sanktan. Kaj mi ne volas vegetil

вябать! Я не хочу оставаться в этой грязн-
мѣщанства и условностей! Я стремлюсь вь-
высь! Я хочу возвѣстить людямъ новыя
истины и смѣло повести ихъ къ чему-то ве-
ликому, неизвѣданному, полному счастья!
Клокочетъ въ жилахъ раскаленная лава и
обвѣянный приятнымъ роємъ воздушныхъ
грезъ, засыпаешь и силы къ тебѣ отовсюду
стекаются, чтобы повести на подвигъ.

На утро встаешь такимъ радостнымъ,
полнымъ будущей силы и готовымъ выпол-
нять свою миссию.

Но здѣсь вдругъ начинается сѣрый бу-
день. Оглядываешься—тебя окружаетъ само-
довольно-смытая мѣщанская семья. Она хо-
четъ вунзить тебѣ свою глупую мораль. Она,
эгоистка, хочетъ тебя лишить самостоятель-
ности ради ея спокойствія. Но ты, полный
силъ, разрываешь легко эти узы и выходишь
на поле общественности, думая здѣсь при-
ложить свои силы. И горе тебѣ, наивный и
честный! Ты здѣсь тоже находишь одну
ложь и инертность. И вотъ начинаешь вкра-
дываться въ душу сомнѣнiе, начинаютъ опу-
саться крылья, начинаешь подовѣрчиво от-
носиться къ окружающимъ, глядишь даль-
ше, начинаешь ужъ насмѣхаться надъ са-
мимъ собою... все дальше и дальше и
вдругъ... пропасть!... Оглянись ты, гордый!
Гдѣ твои крылья! Что заставило тебя выле-
тѣть такъ бодро, отважно изъ своего гнѣзда?

— «Сама жизнь—стремленiе къ вѣчному
счастью». Такъ неужели отъ одной неудачи
ты, могущiй, лишился твоихъ силъ? Наобо-
ротъ, пусть тебя закалятъ неудачи. Сдѣ-
лайся еще отважнѣй и бодрѣй. И снова
впередъ! Члѣвѣкъ, заблудившiйся въ лѣсу,
не станетъ же сидѣть бездѣятельно и ждать
голодной смерти, разъ у него есть ноги, мо-
гущи его вывести изъ лѣсу, и голова, умѣю-
щая соображать. Нѣтъ, онъ будетъ искать
другую тропинку, чтобы выбраться изъ
лѣсу. Такъ и ты, гордый, долженъ не отчаи-
ваться, что заблудился: ищи другихъ выхо-
довъ! Они существуютъ. И знай, что для
тебя нѣтъ жизни внѣ нашей земной, и нѣтъ
счастья внѣ нашей земли. Такъ зачѣмъ же
его искать въ какихъ-то неизвѣданныхъ
краяхъ, отъ которыхъ несетъ холодомъ и
смертью...

Сама природа протестуетъ противъ того,
что ты чуть-чуть не свершилъ. Она вѣдъ
всѣ свои силы и употребляетъ только на
то, чтобы творить, оживлять бездушное. И
ты приваиваешь къ тому же, потому что ты—
природа! И ея святой голосъ въ тебѣ—это
твой жизненный инстинктъ. Онъ, не раз-
суждая, кричитъ внутри тебя: Я хочу жить,
потому что я жив о ѣ!

Итакъ, пока не поздно, споемъ, друзья,
гимнъ жизни! Будемъ творить, будемъ бо-
роться, будемъ стремиться къ счастью!

Подписчикъ Сагайдачный.

Mi ne volas resti en tiu ĉi malputeco de bur-
geco kaj kondiĉeco! Mi rapidas alten! Mi de-
ziras proklami al homoj novajn verojn kaj kura-
ĝe konduki ilin al io grandega, nekonata, plena
de feliĉo! Bolas en la vejnoj brulvarmiginta
lafo, kaj ventumigita de agrabla amaso de
aeraj songoj, mi ekdormas kaj fortoj al mi
de ĉie fluas, por konduki al heroaĵo.

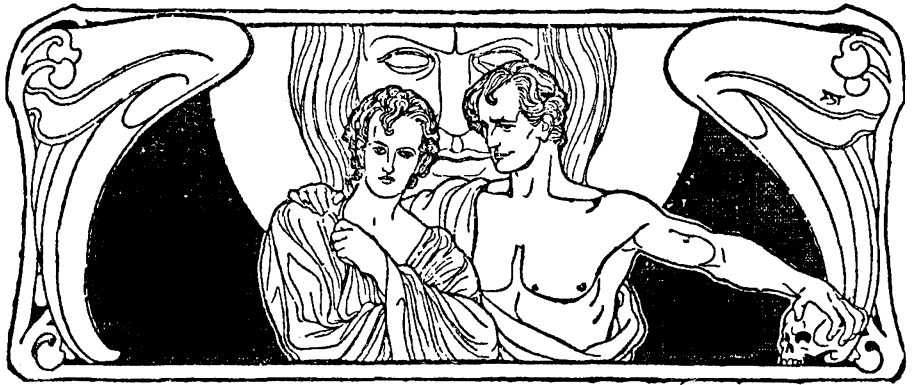
Matene mi vekigas tia goĵa, plena de bole-
ganta forto kaj preta plenumi mian mision.

Sed tie ĉi subite komencigas griza simpla
tago. Vi ĉirkaŭrigardas — vin ĉirkaŭas mem-
kontente-sofa burĝa familio. Ĝi deziras inspi-
ri al Vi sian malsagan moralon. Ĝi, egoisto,
deziras Vin forigi de memgado pro sia tran-
kvileco. Sed Vi, plena de fortoj, disiras fa-
cile tuĵn ĉi katenojn kaj eliras sur la kam-
pon de societo, intencante tie ĉi uzi viajn
fortojn. Kaj ve — al Vi naiva kaj honesta! Vi
tie ĉi ankaŭ trovas nur mensogon kaj iner-
tecon. Kaj jen komencas penetri en la animon
dubo, komencas mallevigigi flugiloj, Vi komen-
cas senkonfide rilati al ĉirkaŭantoj, rigardas
plu, komencas jam moki Vin mem... ĉiam plu
kaj subite... profundeĝo!.. Rerigardu, vi fie-
ra! Kie estas viaj flugiloj? Kio devigis vin
elflugi tiel vigle — kuraĝe el via nesto? — „La
mem vivo — celado al eterna feliĉo“. Sed ĉu
efektive pro unu malprospero vi, potencia, se-
niĝis de viaj fortoj? Kontraŭ, malmoligu vin,
malprospero! Farigu ankoraŭ pli kuraĝa kaj
vigla. Kaj ree antaŭen! Homo, kin perdis voj-
on en arbaro, ne restos ja sidi senage kaj
atendi morton de malsato, se li havas piedojn,
kiuj povas lin elkonduki el la arbaro, kaj
kapo, scianta pensi. Ne, li serĉos alian voje-
ton por eliri el la arbaro. Same ankaŭ vi,
fiera, devas ne senesperigi pro tie, ke vi era-
ris: serĉu aliajn elirojn! Ili ekzistas. Kaj
sciu, ke por vi ne estas vivo ekster nia tera,
kaj ne estas feliĉo ekster nia tero. Sekve,
por kio do ĝin serĉi en iaj nekonataj landoj,
de kiuj blovas spirado de malvarmo kaj mor-
to... La naturo mem protestas kontraŭ tio,
kion vi preskaŭ jam faris. Ĝi ja ĉiujn siajn
fortojn uzas sole por krei, vivigi senaniman.

Kaj vi estas alvokita al tio sama, ĉar vi
estas naturo! Kaj ĝia sankta voĉo estas en
vi — tio estas via instinkto de la vivo. Ĝi, ne
konsiderante, kreas interne de vi: mi volas
vivi, ĉar mi estas viva! Tiel, ĝis ankoraŭ
ne estas malfrue, ni kantu, amikoj, himnon
de la vivo! Ni kreadu, bataladu, celadu al
feliĉo!

Abonanto Sahajdaĉnyj.

Esperantigis I. Ŝ — ra.

III. Спорные вопросы жизни и нравственности.

Искусство и религия.

Въ одной изъ своихъ статей („Новое Время“ № 11719 отъ 26 окт.) г. Меньшиковъ, между прочимъ, коснулся очень интереснаго вопроса о взаимоотношеніи искусства и религіи. Поводомъ къ этому послужила предполагавшаяся, явнѣ отгѣненная, постановка на Имп. сценѣ „Саломей“ Оск. Уайльда.

Чрезвычайно поспѣшное рѣшеніе этой проблемы, полное очевидныхъ противорѣчій, стоитъ въ тѣсной связи съ глубокимъ убѣжденіемъ г. Меньшикова, а также и доброй долины всего нашего общества, возможности профанаціи посредствомъ художественнаго произведенія, заключающагося въ номъ религіознаго элемента.

Доказать ложность и неосновательность такого взгляда и будетъ ближайшей цѣлью настоящей замѣтки.

Прежде чѣмъ стать на принципиальную точку зрѣнія, можно было бы указать на фактически-невѣрную сторону дѣла, на ту тенденціозность, которую обнаружилъ г. М —овъ, въ толкованіи трагедіи Оск. Уайльда; но это увидитъ каждый, кто прочтетъ „Саломею“ и вышеупомянутую статью.

Затѣмъ, расчленивъ самый вопросъ.

Здѣсь намѣчаются два пункта: 1) объ отношеніи искусства и религіи и 2) о возможности профанаціи художественнымъ произведеніемъ религіознаго элемента.

Вопросъ о смыслѣ бытія присущъ человѣческому сознанію.

Переносась мысленно въ то далекое прошлое, покрытое теперь пылью тысячелѣтій, мы находимъ первобытнаго человѣка на груди у Матери-Природы; взоръ котораго, по выраженію Ницше, отдыхаетъ „на открытійхъ и дѣйствию величавыхъ начертанійхъ ея“.

Мы слышимъ его лепетъ; и зтогъ первый лепетъ младенца-дикаря былъ его религіей.

Религія — какъ стремленіе къ ощущенію

III. Disputeblij demandoj de l'vivo kaj moralo.

Arto kaj religio.

En unu ee siaj artikoloj („Novoje Vremja“ № 11719 de la 26-a oktobro) s-ro Mensikov, intereetere, tuŝetis tre interesan demandon pri interrilato de l'arto kaj religio. Kaŭzo de tio ĉi estis la intencita nun forigita, prezentado sur la Imperiestra sceno de l'tragedio de Oskar Uajld „Salomea“.

Tre rapida solvo de tiu ĉi problemo, solvoplena de okulvideblaj kontraŭdiroj, staras en proksima ligo kun profunda konvinko de la Mensikov, kaj ankaŭ de granda duono de la tuta pia societo, ke eble estas profanigo per arta verko religia elemento, kiu estas en ĝi.

Pruvi malverecon kaj nejustecon de tia opinio estos la plej proksima celo de tiu ĉi artikolo.

Antaŭ ol starigi sur principan vidpunkton, oni povus montri fakte malveran flankon de l'afero, tian tendencecon, kiun elmontris s-o M —ov en sia klarigo de la tragedio de Osk. Uajld; sed tion ĉi vidos ĉiu, kiu tralegos la „Solomea'n“ kaj la nomitan artikolon.

Poste oni povas dismeti la mem demandon.

Tie ĉi montriĝas du punktoj: 1) pri interrilato de l'arto kaj religio kaj 2) pri ebleco de profanigo per arta verko de religia elemento.

La demando pri senco de l'ekzistado estas propra al homa konscio.

Traflugante pense en tiun malproksiman estintecon, kovritan nun per polvo de miljaroj, ni trovas, primitivan homon sur la brusto de l'Patrino-Naturo, kaj lia rigardo, laŭ esprimo de Niĉe, ripozas sur „malfermitaj kaj virge majestaj bildoj ĝiaj.“ Ni aŭdas lian balbuton; kaj tiu ĉi unua balbuto de infano — sovaĝulo estis lia religio.

La religio — kiel celado al sentado de la senco de l'ekzistado, kiel ebriigo de l'ĝojo de la vivo, kiel himno kaj timo antaŭ nekonnato, kiu enblovis en ĉion „spiron de l'vivo“ — estas la unua kreitaĵo kaj elmonro de la

смысла бытія, какъ оргііное опьяненіе радостью жизни, какъ пѣльн и страхъ передъ Небѣдымомъ, который вдунулъ во все „дыханіе жизни“—была первымъ твореніемъ и проявленіемъ духовнаго начала въ существѣ первобытнаго человѣка.

Появленіе религіознаго чувства влечетъ за собою стремленіе къ объективации его въ реальныхъ, осязательныхъ формахъ; отсюда возникаютъ религіозныя мифы, обряды и мистеріи.

Бросимъ мимолетный взглядъ на античный міръ, на дръвнюю Элладу, въ которой впервые возникаетъ трагедія, какъ литературная форма.

Греческая трагедія, какъ извѣстно, зародилась изъ религіозной мистеріи и настолько пропитана религіознымъ элементомъ, что порою бываетъ невозможно прослѣдить эту постепенную эволюцію обряда въ художественную трагедію.

Такимъ образомъ въ античномъ мірѣ еще трудно разграничить область религіи и область искусства.

То же явленіе, въ нѣсколько видоизмѣненной формѣ, мы наблюдаемъ и въ средніе вѣка.

Вѣдь средневѣковыя мистеріи были тоже духовными пѣсами, изображающими сцены изъ Свящ. Писанія; на подмосткахъ передъ толпой (а ранѣе въ церквахъ) фигуровали и Христосъ и многіе глубоководимые святыя; но это обоготельство нисколько не оскорбляло возвышеннаго религіознаго чувства мистически настроенныхъ людей XI—XII вв. Напротивъ, оно углубляло и оживляло его. Словомъ, продолжая подобное паслѣдованіе, мы будемъ все болѣе и болѣе убѣждаться во множествѣ точекъ соприкосновенія между искусствомъ и религіей. Что же случилось теперь съ искусствомъ и религіей, что такъ удалило ихъ другъ отъ друга? Вырожденіе религіи въ схоластическое богословіе, а искусства—въ ультра-реализмъ.

Но какъ бы тамъ ни было, приходится установить одинъ общій генезисъ искусства и религіи, какъ духовной потребности человѣка, осмыслить бытіе, отвѣтить на основныя вопросы своего существованія и всего міра; искусство и религія родственны постольку, поскольку оба они имѣютъ дѣло съ вопросомъ метафизическаго порядка и являются результатомъ художественнаго интуитивнаго творчества.

Вѣдь если г. Мельшиковъ и за нимъ многіе другіе будутъ до конца паслѣдовательными въ проведеніи своихъ взглядовъ на этотъ вопросъ, тогда неминуемо придется выбросить сотни лучшихъ картинъ великихъ художниковъ, начиная съ Леонардо-да-Винчи и кончая современнымъ Нестеровымъ, такъ какъ религіозный элементъ въ ихъ произведеніяхъ является доминирующимъ.

Вѣдь по существу съ ихъ точки зрѣнія не одинаково ли грѣховно видѣть изображенія святаго на полотнѣ или на сценѣ (напр., въ трагедіи Уайльда „Саломея“, в гдѣ авторомъ выведенъ Іоаннъ Крест.) въ изображеніи

spirita elemento en ekzistajo de l'primitiva homo.

La apero de l'religia sento sekvigas post si celadon al objektivigo de ĝi en realaj, videblaj formoj; de tio ĉi naskiĝas religiaj mitoj, ceremonioj ka, misterioj.

Ni ĵetu preterflugan rigardon sur la antikvan mondon, sur la antikvan geladon, en kiu unue naskiĝas tragedio, kiel literatura formo.

La Greka tragedio, kiel oni scias, naskiĝis el religia misterio kaj tiom estas sorbigitaj de religia elemento, ke iasoje estas neeble trarimarki tiun ĉi paŝo post paŝo irantan evoluĉion de religia ceremonio en artan tragedion.

Tiel en la antikva mondo estas ankoraŭ malfacile dislimigi regionon de la religio, kaj regionon de l'arto.

Tiun saman fenomenon, en iom sangigita formo, ni observas ankaŭ dum la mezaj centjaroj.

Ja la mezcentjaraj misterioj estis ankaŭ religiaj dramoj, prezentantaj scenojn el la sankta skibo; sur sceno antaŭ amaso (kaj antaŭe en preĝejoj) estis figurataj kaj Kristo kaj multaj profunde respektataj sanktuloj; sed tiu ĉi cirkonstanco neniom ofendis altajn religian senton de l'mistike sentantaj homoj de la XI—XII centjaroj. Kontraste, ĝi pliprofundigadis kaj vivigadis ĝin. Unuvorte, daŭrigante tiun ĉi esploron, ni ĉiam pli kaj pli konvinkigos en la mulleco da punktoj de kuntuŝado inter la arto kaj religio. Kio do okazis nun kun la arto kaj religio, kio tiel malproksimigis ilin unu de la alia? La degenero de la religio en skolastikan teologion, kaj de li arto-en ultra-realismon?

Sed kio ajn estu, necese estas meti unu komunan disvolvigon de arto kaj religio, kiel de spirita bezono de homo sencigi ekzistadon, respondi al fundamentaj demandoj de sia ekzistado kaj de la tuta mondo; la arto kaj religio estas parencaj tiom, kiom ambaŭ ili havas aferon kun demandoj de metafizika ordo kaj aperas rezultatoj de l'arta intuitiva kreado.

Ja se s-ro Mensikov kaj post li multaj aliaj estos ĝis la fino konsekvencaj en disvolvo de siaj opinioj pri tiu ĉi demando, tiam neeviteble oni devos eljeti centojn da plej bonaj pentraĵoj de grandaj pentristoj, komecante de Leonardo-da-Vinĉi kaj finante je nuntempa Nesterov, ĉar la religia elemento en iliaj kreaĵoj estas domina.

Ja esenco de ilia rigardpunkto, ĉu ne egala peko estas vidi figuraĵojn de sanktulo sur tolo aŭ sur sceno (ekzemple, en la tragedio de Uajld „Salomea“, kie la aŭtoro prezentis Iohanon Bapstanton) en prezo de artisto, kiu same kreas, enkompigante en si tiun aŭ alian figuron, kiel kreas pentristo per koloriloj sur tolo.

Estas do necese fine rifuzi de malnobl opinio pri la arto, kiel pri ia amuzaĵo de laciĝintaj spirite kaj fizike homoj, estas necese levigi la arton sur ĝian antaŭan altan tronon, malgraŭ ĝia malgaja falo dum niaj tagoj; kaj en t. u. ĉi direkto en la plej profundaj internoj de l'sociala konscio jam farigas

артиста, который также творитъ, воплощая въ себѣ тотъ или другой образъ, какъ творить живописецъ красками на полотнѣ.

Надо же, въ концѣ концовъ, отдѣлаться отъ пошлаго взгляда на искусство, какъ на извѣстное различіе уставшихъ духовно и тѣлесно людей, надо вознестн искусство на его прежній высокой pedestalъ, несмотря на его печальныя упадокъ въ наши дни; и въ этомъ направленіи въ самыхъ недрахъ общественнаго сознанія уже происходитъ большая и сложная работа. Скоро поймутъ, что искусство и театръ—не „зрѣлище“, и это будетъ залогомъ его возрожденія.

„Понимать, проникать,—говоритъ Гюйо,—или по крайней мѣрѣ углубляться глазами

granda kaj malsimpla laboro. Oni baldatu komprenos, ke la arto kaj teatro estas ne „spektaklo“ kaj tio ĉi estas signo de ĝia renaskiĝo.

„Kompreni, penetri,—diras Guyo,—aŭ, alpeneti profundigi per okuloj de spirito en profundegaĵon de nekompreneblaĵo, neatingeblaĵo—ĵen estas la plej alta ĝuo, kiun al ni povas doni la arto“.

Vikt. Šimanovskij.

Esperantigis Ŝ—ra.

духа въ бездну непонятнаго, не постижимаго—вотъ высшее наслажденіе, которое намъ можетъ дать искусство?“

Викт. Шимановскій.

Иллюзии „словъ“.

По поводу ст.: «Безъ Бога—безъ надежды» и «Оставьте надежду, входящіе сюда».

„Словамъ твоимъ сотвори въсь и мѣру.“ (Сирахъ).

Насколько я понялъ васъ, м. г., вы отрицаете атеизмъ потому, что лежащая въ его основѣ современная наука не даетъ абсолютной истины. Вы же хотите, подобно Ибсеновскому Бранду, „все или ничего“.

Для того, чтобы имѣть «все», вы нашли у себя какіе-то запросы сердца и чувства. Они вамъ дали христіанскую религію, которую приняли считать за истину. Я же и другіе атеисты довольствуемся тѣмъ, что въ настоящее время даетъ намъ наука лучше и стремимся увеличить это лучшее. Очевидно у насъ совершенно различный темпераментъ и складъ ума, а потому и различная логика. Поэтому къ соглашенію по вопросу о бытіи Бога мы прійти съ вами не можемъ къ однимъ выводамъ. Но такъ какъ вы въ своихъ письмахъ предложили рядъ вопросовъ атеистамъ, то я рѣшился на нихъ отвѣтить.

Для рѣшенія загадки о своей судьбѣ я искалъ не «присутствія Бога въ безконечномъ пространствѣ», а логическаго объясненія явленій природы у современныхъ ученыхъ. Пусть это объясненіе въ свою очередь будетъ считаться фантазіей послѣдующихъ поколѣніями. По вашей логикѣ «все» рѣшеніе этой загадки даетъ вѣра въ фантастическія представленія первобытныхъ людей. Это просто и легко, но меня не удовлетворяетъ. Мнѣ дужно прочитывать много различныхъ книгъ, выбрать все, что согласуется въ данное время съ моимъ разумомъ. Послѣ прочтенія другой книги приходится иногда одно рѣшеніе замѣнить другимъ, которое мнѣ кажется болѣе вѣроятнымъ. Это трудно и утомительно, но вѣрить въ иллюзіи первобытныхъ людей и принимать ихъ за объективную истину я не могу: такова моя логика.

Искать присутствія Бога въ безконечномъ

„Iluzioj de l' „vortoj“.

Okaze de artikoloj: „Sen Dio—sen espero“ kaj „Lasu esperon, enirantaj tien ĉi“).

„Al vortoj viaj havu pezon kaj mezuron“ (Siraĥ).

Kiom mi komprenis Vin, Estimata Sinjoro, Vi malkonfesas ateismon pro tio, ke kuŝanta en ĝia fundamento nuntempa scienco ne donas absolutan veron. Vi do deziras, same kiel Brando de Ibsen,—ĉion aŭ nenion“.

Por havi „ĉion“, vi trovis ĉe vi iajn demandojn de koro kaj sento. Ili donis al Vi kristanan religion, kiun oni kutimis nomi vero. Mi do kaj aliaj ateistoj estas kontentaj por tio, kior ĉelas al ni en nuna tempo scienco pli bonan, kaj celas pligrandigi tion ĉi plej bonan. Okulvideble, ĉe ni estas tute alia temperamento kaj direkto de l' penso, kaj tial alia logiko. Tial, por konsento en la demando pri ekzistado mi kun Vi veni al egalaj konkludoj ne povas. Sed ĉar Vi en viaj leteroj proponis kelkajn demandojn al ateistoj, mi dezirus respondi al ili.

Por solvo de problemo pri mia sorto mi serĉis ne apudeston de Dio en senfina spaco, sed logikan klarigon de l' fenomeno de naturo de nuntempaj scienculoj, kvankam tiu ĉi klarigo en sia vico estos nomata fantazio de ventataj generacioj. Laŭ Via logiko tutan solvon de tiu ĉi problemo donas kredo en fantastikajn ideojn de antikvaj homoj. Tio ĉi estas simpla kaj facila, sed min ne kontentigas. Mi devas tralegi multe da diversaj libroj, elektiti ĉion, kio estas konsentanta en la nuna tempo kun mia prudento. Post tralego de alia libro estas necese iam unu solvon ŝanĝi per alia, kiu ŝajnas al mi pli vera. Tio estas malfacila kaj lacanta, sed kredi en iluziojn de antikvaj homoj kaj nomi ilin objektiva vero mi ne povas: tia estas mia logiko.

Serĉi ekziston de Dio en senfina spaco mi ne povis ankoraŭ pro tia kaŭzo, ke „Dio“ por mi estas nur vorto, sub kiu ĉiu povas kompreni kion li deziras, kaj tion ĉi efektive oni povas vidi.

Pro teruro antaŭ ĉirkaŭanta kaj premana

пространствъ я не могу еще потому, что «Богъ» для меня только слово, подъ которымъ каждый можетъ понимать что угодно, что въ дѣйствительности и наблюдается.

Отъ ужаса передъ окружающею и гнетущею тайной я не трепеталъ и считалъ это позорнымъ. Голосъ совѣсти напоминалъ мнѣ о прошлой жизни, но прощенья дурныхъ поступковъ или наказанія за нихъ я ждалъ не отъ Бога, а отъ людей, которыхъ я этими поступками обидѣлъ. Что вы понимаете подъ запросами сердца, я не знаю; на запросы же совѣсти разумъ мнѣ много разъ отвѣчалъ.

Далѣе, вы спрашиваете, что становится съ жизнью послѣ смерти? Жизнь, какъ и всякое другое явленіе въ природѣ, возникаетъ послѣ непрерывнаго ряда причинъ и слѣдствій. Какъ для своего первоначальнаго зарожденія, такъ и для настоящаго возникновенія, жизнь требуетъ исполнѣ естественныхъ условий, которыя могутъ быть намъ отчасти извѣстны, отчасти неизвѣстны. Отъ другихъ явленій, какъ напр.: паденіе дождя, теченіе воды по наклонной плоскости и др., жизнь отличается только своей сложностью и неизслѣдованностью. При наличности извѣстныхъ условий, жизнь, какъ и всякое другое явленіе, неизбѣжна. Условия, создающія какое-нибудь явленіе, являются причиной для этого явленія, а само явленіе— слѣдствиемъ этой причины. Каждое явленіе можетъ быть причиной и слѣдствиемъ, слѣдовательно одни явленія, послѣ своего прекращенія (или смерти) превращаются въ другія явленія. Жизнь какого-нибудь организма послѣ смерти превращается въ гниеніе, въ разложеніе на составные элементы, въ теплоту, потомъ въ жизнь въ какой-нибудь другой формѣ, напримѣръ, разложившійся трупъ человѣка является источникомъ для возникновенія цѣлой колоніи червей и т. д.

Люди много тайнъ придумали сами, таковы: «тайна грѣха», «тайна будущей жизни» (въ вашемъ смыслѣ слова). Выдуманная тайна, дѣйствительно, можно рѣшать только фантазіей, но не научнымъ методомъ. Но зачѣмъ выдумывать ихъ, чтобы послѣ выдумки же разрѣшать эти пресловутыя «тайны», т. е. заниматься толченіемъ воды въ ступѣ?

Вы пишете: «Однимъ изъ главныхъ доказательствъ истинности христіанства, служить его чудесное распространеніе». Но въ браминская или буддйская религіи не менѣе распространены. Самыя лучшія мыслы евангелія высказаны гораздо раньше Христа, напр., Сократомъ, Ля-о-дзэ и Буддой.

Эгоизмъ является слѣдствиемъ не атеистическаго міросозерцанія, а экономическаго неравенства среди людей. У высшихъ сословій эгоизмъ происходитъ отъ обособленности ихъ отъ низшихъ сословій. Изъ сочиненія Толстого «Такъ что же намъ дѣлать?» мы видимъ, что только его яркое описаніе народныхъ бѣдствій побудило высшія сословія къ блатворительности городской

mistero mi ne tremis kaj pensas, ke tio ĉi estas malnobla. Voĉo de konscienco memorigis al mi pri lasta vivo, sed pardonon pro malbonaj agoj aŭ punon pro ili mi atendis ne de Dio, sed de homoj, kiujn mi per tiuj ĉi agoj ofendis. Kion Vi komprenas sub demandoj de koro mi ne scias, sed al la demandoj de konscienco prudento al mi multfoje respondis.

Plu, vi demandis, kio fariĝos kun vivo post morto? Vivo, same kiel ĉia alia apero en naturo aperas post senĉeca vico de kaŭzoj. Kiel por sia komenca naskiĝo, tiel same por nuntempa naskiĝo, vivo postulas tute naturajn kondiĉojn, kiujn ni povas parte koni kaj, parte ne povas. De aliaj fenomenoj, ekzemple, falado de pluvo, fluado de akvo sur la klinigita supraĵo, kaj ceteraj, vivo distingigas nur per sia plej granda malsimpleco kaj neesplorableco. Dum ekzistado de necesaj kondiĉoj, la vivo, same kiel ĉiu alia fenomeno estas nepra. La kondiĉoj, kreantaj ian fenomenon estas kaŭzo de tiu ĉi fenomeno kaj la mem fenomeno estas sekvo de tiu ĉi kaŭzo. Ĉiu fenomeno povas esti kaŭzo kaj sekvo, sekve kelkaj fenomenoj post sia ĉeso (aŭ morto), aliformigas en aliajn fenomenojn. La vivo de iu organismo post morto aliformigas en putraĵon, en dismeton laŭ kometitaj elementoj, en varmaĵon, poste denove en vivon en iu alia formo, ekzemple, dismetiginta malvivulo de homo aperas kiel kaŭzo de naskiĝo de tuta kolonio de vermoj k. t. p.

Homoj multe da misteroj elpensis mem, tiaj estas: „mistero de peko“, „mistero de estonta vivo“ (lan via kompreno de vorto). Elpensitajn misterojn, efektive, estas eble solvi nur per fantazio, sed ne per scienca metodo. Sed por kio elpensi ilin, por poste per elpensoj dissolvi ĉi tiujn multeparolitajn misterojn, tio estas sin okupi per pisto de akvo en pistujo.

Vi skribas: „Unu el gravaj argumentoj de vereco de kristanismo estas ĝia mirinda disvastigado“. Sed ja bramisma aŭ budisma religioj ne pli malmulte estas disvastigitaj. Plej bonajn pensojn de evangelio elparolis pli antaŭe ol Kristo, ekzemple, Sokrato, La-o-dze, Buda.

Egoismo estas sekvo ne de ateisma mondkompreno, sed de ekonomia neegaleco inter popoloj. Ĉe nobelaj statoj egoismo kaŭzigas de apartigiteco ilia de „malnobelaj“ klasoj.

El verko de Tolstoj: „Kion do ni devas fari“? ni vidas, ke nur lia vera priskribo de popolaj malfeliĉoj igis nobelajn klasojn al bonfareco por urba malriĉularo. Nur tiam malfeliĉeco de proksimulo elvokas en ni altruismon, kiam ĝi senpere efikas nian senton, elvokante de ni kompaton aŭ do deziron liberigi de neagraba vido de tiu ĉi malfeliĉo. Por nobelaj klasoj religio servas nome al celoj de egoismo. Tiu ĉi estas plej fidela sildo por ili dum ili ekspluatas laborulojn kaj vilaĝanojn.

Til ke respondi al egoismo per altruismo estas malagrabla por homa menso, kaj sento, la instruo de kristana religio pri amo kaj fideleco al sinjoroj, ekspluataj ilin ne atingas celon.

гохтыбѣ. Только тогда бѣдствие ближняго вызывается у насъ альтруизмъ, когда оно непосредственно дѣйствуетъ на наше чувство. вызывая у насъ состраданіе или же желаніе избавиться отъ непріятнаго впечатлѣнія, производимаго этимъ бѣдствіемъ. Для вышшихъ сословіи религія служитъ цѣлямъ именно эгоизма. Это вѣрнѣйшій щитъ для нихъ при эксплуатаціи ими рабочихъ и крестьянства.

Такъ какъ отвѣчать на эгоизмъ альтруизмомъ противно человѣческому уму и чувству, то ученіе христіанской религіи о любви и преданности къ господамъ, эксплуатирующимъ ихъ, не достигаетъ цѣли.

Среди атеистовъ не всѣ «думаютъ замкнуться въ настоящее», какъ вы говорите, но они стараются не для своей загробной жизни, въ которую не вѣрятъ, а для будущаго поколѣнія, которая придутъ намъ на смѣну. Вы настаиваете на томъ, что существуютъ тайны, которыхъ человѣческій умъ не рѣшить никогда. Хотя надъ этимъ и можно поставить знакъ вопроса, но и, согласившись съ вами, нельзя утверждать, что ихъ можно рѣшить «при свѣтѣ евангелія». Вѣдь евангеліе продуктъ того же человѣческаго ума.

Я не могу удовлетвориться одной евангельской истиной, заключающейся въ любви. Для меня истина все то, что существуетъ. Будь оно намъ извѣстно или неизвѣстно. Любовь, поэтому, для меня только крошка истины, такъ какъ она крошка среди существующихъ явленій природы и жизни. При томъ же, любовь доступна не всѣмъ, такъ какъ есть и злые люди и къ тому же большею частью среди вѣрующихъ. Вѣдь они надеются на прощеніе своихъ грѣховъ послѣ смерти. Я слышалъ однажды религиозный споръ между католичкой и лютеранкой. Первая утверждала, что можно отца и мать убить, и все будетъ прощено, если только глѣбный католическій фестъ „Шнлини“ исповѣдаться въ этомъ кендуу и обойти три раза на колѣняхъ вокругъ статуи Божьей Матери.

Атеистамъ страшны только физическія страданія, сопровождающія смерть, и неже-

Inter ateistoj ne ŝiuj „pensas fermigi en nunestanton“, kiel Vi parolas, kaj ili zorgas ne pri sia postmorta vivo, kiun ili ne kredas, sed pri estontaj generacioj, venontaj por anstataŭi nin.

Vi persistas je tio, ke ekzistas misteroj, kiujn homa racio neniom solvos. Kvan-kam sur tio ĉi oni povas starigi signon de demando, sed eĉ, konsentante kun Vi, ne estas eble jesigi, ke ilin estas eble solvi „en lumo de evangelio“. La evangelio ankaŭ estas produkto de homa menso. Mi ne povas kontentigi per unu evangelia vero, enhaviganta en amo. Por mi vero estas ĉio tio, kio ekzistas egale ĉu ĝi estos konata de ni aŭ ne. Tial ampor mi estas nur ero de vero, same kiel ĝi estas ero inter ekzistantaj fenomenoj de naturo kaj vivo. Ankaŭ amo estas allasebla ne por ĉiuj, ĉar estas ankoraŭ homoj malbonaj, kaj tiaj homoj estas multaj inter kredantoj. Ja ili esperas, ke al ili oni pardonos iliajn pekojn post morto. Mi aŭskultis iam religian disputon inter katolikano kaj luterano. Unua jesigis, ke estas eble mortigi patron kaj patrinon, kaj oni ĉion pardonos, se nur dum loka katolika festo „Šilini“ konfesi tion ĉi al pastro kaj ĉirkaŭiri trifoje ĝenuflekse ĉirkaŭ monumento de Dipatrino.

Por ateistoj estas teruraj nur fizikaj suferoj, kiuj akompanas morton, kaj nedeziro diri adiaŭ al esperoj je tera feliĉo. Multaj do ne timas eĉ tion ĉi. Pruvo de tio ĉi estas memmortiguloj. Anima timo antaŭ morto ekzistas nur en homoj kredantaj, ĉar ilin atendas terura juĝo de „ĉiobona“ kaj „senfine pardonema“ Dio.

Abonanto № 26431.

Esperantigis I. Š—ga.

ланіе разстаться съ надеждами на земное счастье. Многіе же не страшатся и этого. Доказательствомъ тому служатъ самоубійцы. Душевный страхъ передъ смертью существуетъ только у вѣрующихъ, такъ какъ ихъ ожидаетъ страшный судъ „всеблагаго“ и „безконечно милосерднаго“ Бога.

Подписчикъ № 26431

Ankorau pri senco de la vivo.

En tiu ĉi jaro sur la kolonoj de l' „Disputeblaj demandoj de la vivo kaj moralo“ varmege estis diskutata la demando pri senco de la vivo. Malnova, sed eterne nova demando, esprimita en senespera krio, traŭranta tra centjaroj de la konscia vivo de l'homaro: „Kiu solvos al mi la misteron eternan, en kio konsistas la ekzistado de homo?“

Videble estas, ke trovi absolutan, plenan solvon de tiu ĉi malbenita problemo, pro kiu suferis la plej honaj saĝuloj de l' homaro, en la nuntempa stato de niaj scioj, ne estas eble, ĉar, kiel juste rimarkis s-ro Melnikov

en la № 6 de „V. Zn.“ de tiu ĉi jaro, ni devas por tio ĉi scii antaŭe sencen de la tuta kosmika evolucio. La scienco al ni pri tio ĉi ne respondas, kaj, se ni rigardos trankvile nun la tutan mondan proceson, ni devos diri nur unu: sensecaĵo. Ĉio sin movas falas, sin levas, naskiĝas, batalas fortege pro ia malŝaga ekzistado, kiu tamen frue aŭ malfrue estos hakita per la akra falĉilo de la morto. Kaj absoluta solvo de la problemo, kiun al ni donas tiaj filozofoj de la plej nova tempo, kiel L. Tolstoj kaj Nitzsche, nin malmulte povas kontentigi. Kio estas la „bono de persono kiel celo“, kio estas „superhomo“ antaŭ